

Erdélyi Örmény Gyökerek füzetek

"Emlékek nélkül, népeknek híre csak árnyék..." (Vörösmarty Mihály)
A Budapesti Örmény Kisebbségi Önkormányzatok Társulása havonta megjelenő kiadványa

IV. évfolyam 38. szám
2000 április

A Budapesti Örmény Kisebbségi Önkormányzatok Társulásának tagszervezetei: a **II.** kerületi, **VI.** kerületi, **IX.** kerületi és **XI.** kerületi Örmény Kisebbségi Önkormányzatok, valamint az Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület

A Fővárosi Örmény Klub minden hónap 3. csütörtökén délután 17 órakor - hívtatn és hívtatlanul mindenkit szeretettel vár klubdélutánjaira a Budapest V. Semmelweis utca 1-3. 1. Emeleti zeneterembe.

Április Könyörgés az örmény liturgiából

A Húsvét - Jézus feltámadásának ünnepe - legtöbbször április hórá esik. Jézusnak, hogy feltámadhasson, elébb meg kellett halnia. Az örmény egyház is - a görögöz hasonlóan - ismeri a halottak Húsvétját, azt, hogy Húsvét másnapján a halottakról is megemlékezünk:

"Imádkozzunk az Úrban elhunyt lelkekért, akik az igaz hitben és jóakarásban hunytak el Krisztusban. Uram, irgalmazz!"

Elhunytjaink sorsának egyedüli tudója az Isten. Igaz bírónak tartjuk, ki mindenkinek tettei szerint megfizet, de bízunk irgalmasságában is. Ezért jó és ezért fontos, hogy imádkozzunk elhunytjainkért még a feltámadás ünnepének folyamán is. Ez évben a genocídium évfordulója is Húsvétra esik!

Dr. Sasvári László

**„Ne hagyjátok a templomot,
A templomot s az iskolát!”**

AZ ESZTERGOM - BUDAPESTI ÉRSEKTŐL

921/2000 Budapest, 2000. március 10.

Tisztelt Ügyvédnő!

Megkaptam f. év március 10-én kelt levelét, amelyben hivatalosan érdeklődik aziránt, hogy a Budapesti Örmény Katolikus Lelkészségnek (Budapest, XI. Orlay u. 6.) van-e törvényes Egyházközségi Képviselőtestülete.

Az Örmény Katolikus Lelkészség 1996. április 26-án összegyűlt képviselőtestület válaszára. A jegyzőkönyv alapján a választás törvénytelen volt. (vö. MEKSz 4.4.). Továbbá

a MEKSz előírása értelmében a törvényesen megválasztott tagokat fel kell terjeszteni a főpásztornak, aki a kinevezést eszközli. Sem fölterjesztés, sem kinevezés nem történt.

A fentiek alapján azt kell válaszolnom, hogy 1996. április 26. óta a Budapesti Örmény Katolikus Lelkészségnek nincs törvényes Egyházközségi Képviselőtestülete.

Főpásztori áldással

Paskai László

Körpecsét: dr. Paskai László Bíboros - Prímás - Esztergom-Budapesti Érsek

Dr. Issekutz Sarolta úrnőnek

Ügyvéd

Budapest Donáti u. 7/a

Nagyon régen esedékes ez a levél, amelyben Főpásztorunk írásban is kifejti, miszerint lelkészségünknek nincs törvényes Egyházközségi Képviselőtestülete.

E rövid levél meghatározó közösségünk múltbéli történései, egyes személyek tevékenységének megítélése és a jövő alakulása szempontjából.

1996. április 26-án a választás törvénytelen volt. Akik e "választást" (az Országos Örmény Önkormányzat nevében, Avanesian Alex és családja vezetésével) titkosan, maguk között, zárt körben előkészítették, lefolytatták, majd ezt követően kiosztották maguk között a tisztségeket, beültek egyházunkba, e módon csellel elfoglalták örmény szertartású római katolikus egyházunkat, törvénytelenül jártak el.

A törvénytelenség elkövetése tudatos volt Avanesian Alex és klikkje részéről. Már 1994-ben tudatában voltak annak, hogy az örmény szertartású római katolikus egyházunkkal, az Orlay utcai ingatlanunkkal kapcsolatos bármely kérdésben előzetes engedélyre és utólagos jóváhagyásra van szükség a főegyházmegyétől. Néhai dr. Issekutz János ügyvéd már 1994-ben előkészítette és átadta Avanesian Alexnek a Főegyházmegyéhez írott kérelem és használati megállapodás tervezetét, amelyben a Budapesti Örmény Katolikus Lelkészség vezetője kérelmezi a "hazai magyar-örmény és identitását is megtartó örménység" nevében az egyházközség működésének elősegítése, anyagi támogatása, az örmény származás hagyományai és kulturális szükségletei biztosítása érdekében a civil örmény szervezetek, a leendő önkormányzat részére az együttműködést, az Orlay utcai ingatlan használatának biztosítását. (Az irat az EÖGYKE irattárában megtekinthető).

Avanesian Alex félrevezette a közösséget, amikor a főegyházmegye hozzájárulásának beszerzését állította 1995-ben, mint ahogyan az 1996-os "választás" eredményének jóváhagyását sem kérték meg - nem ok nélkül.

Már az 1996-os Örmény Szertartású Római Katolikus egyháztanácsi "alakuló ülésen" dr. Issekutz Sarolta tájékoztatta az ott összegyűlt Avanesian családot és klikkjét, valamint Vahan Hovagimian lelkész urat, hogy törvénytelen volt a választás, nem tudtak róla a hívek, és nem örmény szertartású római katolikus, illetve nem római katolikus az állítólagos egyháztanácsosok egy része. Dr. Issekutz Saroltát emiatt a Lelkészségről akkor kizavarták, majd megkezdődött ellene a hajsza politikai, önkormányzati és civil fronton egyaránt. E főpásztori levél azonban erkölcsi elégtételt ad az igazságtalan vádakra, legalább egyházi vonatkozásban. Talán nincs messze az az idő, hogy a többi témában is kiderüljön az igazság.

Miután a választás törvénytelen volt, nincs egyházközségi képviselőtestület, a négy éven át hozott ál-egyháztanácsi cselekedetek és határozatok semmiek, azaz, mintha meg sem hozták volna azokat.

Így pl. semmis az a határozat is, amellyel beengedték a Magyarországi Örmény Egyház nevű, új szerveződést (saját magukat) az örmény szertartású, római katolikus templomunkba.

Törvénytelenül tartják kezükben templomunk, múzeumunk, könyvtárunk kulcsát és törvénytelenül zárták ki onnan a magyarörmény katolikus közösségünk tagjait. Megtörtént és valódi viszont az a mérhetetlen erkölcsi és anyagi kár, amit ezen cselekedetükkel az elkövetők okoztak, nemcsak az örmény szertartású római katolikus, református, történelmi örmény kisebbségnek, a magyarörménység imázsának, hanem az **egész** hazai örmény közösségnek.

Van azonban a főpásztori levélnek egy igen súlyos, a közösség jövőjét meghatározó jelentése is, amelyen érdemes elgondolkodni.

- Az 1996-os "választási jegyzőkönyvön" aláíróként Vahan Hovagimian lelkész úr aláírása is szerepel.

- A Magyarországi Örmény Egyház 1998-as alapító okirata a lelki gondozást a Bécsi Mechitarista Rendre és Vahan Hovagimian lelkész úrra bízta.

- Az Esztergom - Budapesti Főegyházmegyei Hivatal 1999 tavaszán megállapodott a Bécsi Mechitarista Rend főapátjával a Budapesti Örmény Katolikus Lelkészség státuszának megerősítése és az új egyházi alakulat erőszakos foglalása elleni fellépésben. Sajnos, Vahan Hovagimian lelkész úr az eltelt egy év alatt nemhogy segítette volna a rendezést, hanem továbbra is az erőszakos templomfoglalókkal tartja a kapcsolatot, akik máig birtokukban tartják javainkat, egyházunkat. Egyetlen alkalommal sem határolta el magát sem szóban, sem írásban a közösség előtt neve jogtalan felhasználása miatt, mint a Magyarországi Örmény Egyház "kinevezett lelki gondozója". Pedig német fordításban tudomására hoztuk a tényeket.

- De a napokban kiküldött, aláírás nélküli levelükben (Leszkovszky Pál és Vahan Hovagimian lelkész urak gépelt neveivel) sem határolódtak el a befészkelődött vallási alakzattól, sőt, a levélben köszönetüket tolmácsolják dr. Guzsik Tamásnak (**énekkarunk vezetőjének**) és dr. Garaguly Istvánnak (**orgonistánk**nak) a templomunkban végzett áldozatos munkájukért, akik egyébként az új vallási alakzat 61. és 62. sorszáma alatti alapítói (Füzetek 2000. Februári szám 11. oldal). Melyik egyház énekkaráról és orgonistájáról van szó? Megjegyzem: nevezettek sem jelezték elhatárolódásukat az új egyház alapításától, nevük jogtalan felhasználása miatt. Ez esetben azt kell vélelmeznünk, hogy az új egyházi alakzatról van szó.

- A 2000. februári dátummal kiküldött, fenti körlevélhez egy Nyilatkozatot és az Örmény Katolikus Lelkészség csekkjét is mellékeltek. Ki, kivel és miért íratta a nyilatkozatot és ki gyűjti azt, milyen célból? Hiszen Vahan atya nem ért magyarul, németül levelezünk a renddel, ám választ sem németül, sem magyarul nem kaptunk. Miért nem utal a levél a mellékelt nyilatkozatra? Kinek a kezébe kerül az Örmény Katolikus Lelkészségünk csekkjén érkezett és érkező pénzüsszeg, amelyről az évek során senki, sehol nem számolt el?

- De lehet, hogy a lelkész urak semmiről sem tudnak, nevükkel visszaéltek. Ezzel kapcsolatos nyilatkozatuknak helyt adunk következő számunkban, amennyiben lapzártáig azt eljuttatják szerkesztőségünkhöz. Sajnálom, hogy a lapunkat rendszeresen kézhez vevő Leszkovszky Pál segédlelkész úr ezt eddig nem tette meg. De ha ezután sem teszi(k) meg, akkor ...

Tehát a jövőt megnyugtató módon csak azzal lehet elkezdni, hogy:

- meg kell tisztítani az Orlay utcát a Magyarországi Örmény Egyháztól, amelyhez az egyházi felettesek segítségét kértük,

- mielőbb biztosítani kell őseink tárgyi hagyatékát, templomunkat, az örmény szertartású

római katolikus közösségünk részére egy Gondnokság felállításával,

- a Gondnokság közreműködésével meg kell szervezni a törvényes egyháztanács választásokat az örmény szertartású római katolikus, illetve római katolikus hívek körében, akik nem excommunicáltak magukat a Katolikus Egyházból a Magyarországi Örmény Egyház alapításával,

- csak az Esztergom-Budapesti Főegyházmegye előzetes hozzájárulásával kiírt és lefolytatott választás eredményeként, utólagos jóváhagyással, kinevezéssel iktatható be az Örmény Szertartású Római Katolikus Egyháztanács és kezdheti el működését a jóváhagyott működési szabályzat alapján.

- Fentiekre tekintettel kérjük katolikus örmény testvéreinket, hogy a mögöttük lévő hosszú évek elviselése után, most már azt a kis időt türelmesen várják végig, amíg egyházközségünk helyzete megnyugtató módon rendeződik és

- NE KÜLDJÉK VISSZA A P. VAHAN HOVAGIMIAN C.M.V. ÁLTAL ALÁÍRT, 2000 MÁRCIUS 4-ÉN KELTEZETT NYILATKOZATOT

(amelyen látható két, különböző pecsétet egyébként a Magyarországi Örmény Egyház egyháztanácsosai saját érdekükben korlátlanul használtak eddig fel). Ha itt az ideje, hasonló módon tájékoztatjuk Testvéreinket a teendőkről.

Végezetül tájékoztatjuk Olvasóinkat, hogy közösségünk és egyházunk sorsának a fenti szellemben történő rendezése a felettes egyházi szerveknél folyamatban van, azokhoz kérelmeinket írásban eljuttattuk, írásos válaszaikat várjuk.

2000. április 5.

Dr. Issekutz Sarolta

A következő levelet id. Aján Gergely, a Siófoki Örmény Kisebbségi Önkormányzat elnöke írta arra a megkereső levélre és nyilatkozatra, amelyet Leszkovszky Pál és Vahan Hovagimian atyák aláírásával juttattak el többeknek.

Igen tisztelt Atyák!

A széjjelszéledés veszélye fenyegette az örmény szertartású római katolikus nyáját! Ez a veszély még ma sem múlt el! A nyáj széjjelszaladt és kellő távolságról figyel visszafelé, azt nézi, hogy a pásztorok hogyan tudnak megküzdeni a betolakodott "ordas farkassal"?

Még nincsen egyértelmű jel, vagy nyugalmat adó, visszahívó szó!

Ez az úgynevezett magyar-örmény közösség igen nagy árat fizet azért, hogy kellő időben nem tudott összefogni. Hogyan fordulhatott elő az, hogy a körülbelül az 1640-es években letelepedett, Magyarországon élő örménység kiengedte a kezéből a kezdeményezést és az irányítást ?

Hogyan lehetséges az, hogy néhány u.n. keleti örmény, kik főrésze a bolsevizmus ideológiájában nevelkedett, vette át a hatalmat a körülbelül 98 % felett?

A jelenlegi baj gyökerét abban látom, hogy az államilag tudomásul vett társadalmi irányítás átcsúszott a jelenlegi Országos Örmény Önkormányzat kezébe. Ők az ortodoxiát támogatják. Ameddig ez nem változik meg, addig örmény katolikus egyházunk sem kerülhet megfelelő támogatottsági helyzetbe.

Itt a két problémát együtt kell kezelni és változtatásán munkálkodni.

Az OÖÖ nem alkalmas a magyarországi örménység irányítására. A választásoknál a harmadik legtöbb szavazatot kaptam. Mivel igen hamar szembekerültem a jelenlegi

vezetéssel, az országos ülésekre meg sem hívnak! (A bolsevista értelmezésű demokrácia nevében!)

A széjjelszéledt nyáj külön-külön keresi vélt igazának érvényesítését. Én hazafelé, szülőföldem felé orientálódok.

Siófok testvérvárosa Gyergyószentmiklós. Tavaly, amikor március 15-én ott voltam koszorúzni, az örmény katolikus egyháztanács segítségért könyörgött, mert közel 300 éves barokk templomunk tetőzete már egy évet sem bír ki. Mindent megteszek, hogy sikerüljön anyagi segítséget szerezniem.

Szülővárosom, Szamosújvár részére is próbálok támogatást szerezni a parókia és a visszakapott Rubens oltárkép védelmére. Az elmúlt évben a három, erdélyi örmények által alapított városból 3x10 örmény származású magyar anyanyelvű gyermek és 10 felnőtt kísérő nyaraltatását biztosítottuk Siófokon. Az idén június 16 és 26 között ismét érkeznek. Erre az időre tisztelettel meghívtam Gábor testvért is, Szamosújvár plébánosát: legyen a Siófoki Örmény Önkormányzat vendége.

Isten látja lelkeket! Egyéni érdekek nem vezérelnek!

Ha réam szabatik: át kell vennem az irányítást és egységet kell teremteni, a magyarországi örményeket egy táborba kell összefogni!

Ehhez adjon morális háttérrel Szongott Kristóf 1898-ban írt művének, a „Magyarhoni örmény családok GENEALÓGIÁJA” című könyvének 13. lapja alján olvasható értelmezés:

ÁJÁN = fejedelem. stb.

A jelenlegi helyzetet nehéz tétlenül szemlélni!

Siófok, 2000 Március 20.

Id. Aján Gergely

A DEMOKRATA c. újság számára készült interjú

Riporter : *Zsebők Csaba*

Népességkutatók szerint évente több tízezer embert kellene letelepíteni Magyarországra, hogy a népesség reprodukálódjék. Felmerül, hogy a harmadik világból betelepíthető egyének mennyire lennének képesek asszimilálódni. Ezzel kapcsolatban viszont néhányan pozitív példaként emlegetik az örmények példás beilleszkedését a XVII, XIX. századi Magyarországon. A jelenségről nyilatkozott *dr. Issekutz Sarolta* ügyvéd, az Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület elnöke.

Az örmények Erdélybe már a XVII. század második harmadában letelepedtek. Az ANI városából a XIII. században elindult örmény őseink hosszú évszázadokig, Nyugat felé, Európa közepe felé tartó vándorlásuk után találtak hazát Erdélyben. Ez nemcsak a nyugati kultúrkör megismeréséhez, hanem a beilleszkedési képesség kialakításához is vezetett. Ezért volt könnyű számukra az erdélyi magyarokkal, székelyekkel, szászokkal való együttélés, illetve a hozzájuk közel álló keresztény magyar kultúrkör elfogadása. Így őseink a XVIII. századtól már anyanyelvi szinten beszélték a magyar nyelvet. Az ősi szellemi rokonságra vezethető vissza, hogy az Osztrák-Magyar Monarchia részét képező soknemzetiségű Erdélyben éppen a magyarokkal vállaltak közösséget, nyelvükben és kultúrájukban is.

Az örmények eredetükről meg nem feledkezve sokkal problémamentesebben asszimilálódtak, mint más nemzetek fiai... Ez a keresztény gyökereknek tudható be?

Igen, részben a közös keresztény gyökereknek. Másrészt a legújabb mérvadó történeti

kutatások alapján feltételezhető, hogy a magyarság vándorlásai során baráti, sőt rokoni kapcsolatba került az örménységgel. Így már a honfoglaló magyarokkal is bejöttek örmények, Szent István pedig telepeket is létesített a számukra. A tatárjárás után pedig I. Béla újfent letelepített örményeket.

Lát-e esélyt arra, hogy a mai Örményországból vagy örmény diaszpórákból esetleg idetelepíthetők emberek?

Ez már kényesebb kérdés, ugyanis a kommunizmus évtizedei alatt a Szovjetunióból betelepített örményeknek alapvetően más a hozzáállása. Az örmények hiába tették - a világon elsőként - 301-ben államvallássá a kereszténységet, a kommunisták 80 év alatt kiölték belőlük a hitet, úgy, hogy akik nemrég érkeztek, egyszerűen más erkölcsi alapokon állanak, sokan meg sem voltak, meg sincsenek keresztelve. Az itteni életükre az asszimiláció nélküli beilleszkedés a legjobb kifejezés. Magyarországot nem tekintik a hazájuknak, csak egzisztálásuk terepének. Ráadásul a több száz éve itt élő rokonaikat nem tartják örményeknek.... Tehát ha újabb örményeket telepítenénk be Örményországból, jó esetben is csak néhány generáció múlva lehelne bárminemű véleményt alkotni a beilleszkedésüket illetően. Nem lehet ugyanis az őseink sikeres beilleszkedését kivetíteni a jelen helyzetre, hiszen a motiváció nem az üldöztetés és az új haza keresése...

SALAMON TEMPLOM

A Gyümölcsoltó Boldogasszony tiszteletére szentelt templom 1723 és 1724 között, tehát még a város utcáinak kijelölése előtt épült. Később többször javították (1751, 1797, 1841) és bővítették (1732, 1899). Nevét alapítójától, Simai Salamontól kapta, akit a templom Mária oltára elé temettek el. Alapítólevele szerint: "Én Salamon, ki Simai Tódornak vagyok fia és Örményváros főbírája, tudatom mindazokkal, akiket illet,... hogy kőtemplomot építettem három oltárral harangok számára alkalmas tornyot csináltattam. A szentegyházat köröskörül kőfallal láttam el: a falban van a Szent Kereszt kápolna, az udvaron temető".

A templom tervezőjének nevét mindeddig nem sikerült kideríteni. Külön érdekessége, hogy a barokk stílus virágkorában épült ugyan, alaprajza a gótikából ismert elrendezést őrzi. Ez a páratlanul érdekes megoldás, a sokszínűséghez való ragaszkodás a templom számos más pontján is tetten érhető.

Ilyen társítással találkozunk a templom főbejáratánál. A szomszédos Bálványosváraljáról származó gótikus kapukeret két oldalán ugyanis Szent Szilveszter és Világosító Szent Gergely szobra már jó minőségű, barokk kori alkotás, nem szólva arról, hogy a templomba végülis már mívesen faragott, reneszánsz ajtókereten át lépünk be. Barokk stílusú a torony építési emléktáblája, amelynek díszes keretét az erdélyi "virágos reneszánsz" nagy mestere, a közeli Kidén lakó Sípos Dávid motívumai díszítik, aki az 1700-as évek derekán sokat dolgozott a városnak. Jóval későbbi alkotás a szentély északi falán a Gábrus Zachar tanító által 1842-ben készített falikép, amelyen a templom látképét és az örmény népi viseletben megörökített építető és családja térdeplő alakjait lehet azonosítani. 1732-ben a Szent-Anna társulat a templom jobb oldalához egy félköríves záródású kápolnát emelt. 1899-ben ezzel szimmetrikusan, Világosító Szent Gergely tiszteletére még egy kápolnát építettek. 1804-ig e templom falai között tartották az esküvőket is.

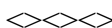
Miklósi-Sikes Csaba

Híradó

Szamosújvár 300 éves városalapítási évfordulóját ünnepli 2000-ben. Ennek az évfordulónak a tiszteletére a Pro Armenia Alapítvány képes történeti albumot szeretne kiadni, amelynek címe: **Szamosújvár képes története**. A kiadvány magyar, angol, német és román nyelven jelenik meg. Pályázati kérelmet nyújtottunk be a Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériumhoz, valamint az Illyés Közalapítványhoz. A kiadványt a Pro Armenia Alapítvány fogja forgalmazni. Előzetes becslések szerint ára 1000 Ft lesz. Köszönettel fogadjuk azoknak a támogatását, akik a nyomtatási költség fedezésében segíteni tudnak. Adományokat az EÖGYKE útján is lehet teljesíteni, a céladomány feltüntetésével. Az adományozók nevét a kiadványban feltüntetjük.

Előzetes megrendeléseket is felvesszünk készülő kiadványunkra.

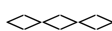
Tarisnyás Csilla
a Pro Armenia Alapítvány elnöke

A Magyar Művelődési Intézet Nemzetiségi Osztálya meghívására az EÖGYKE elnöke, dr. Issekutz Sarolta részt vett a március 28-án tartott nemzetiségi tanácskozáson.

A tanácskozás témái voltak:

- A **Hagyományok Háza** tervezett megvalósítása, ebben a nemzetiségek helye és szerepe (előadó dr. Visy Zsolt Kulturális Helyettes Államtitkár)
- Tájékoztató a NKÖM Nemzeti és Kisebbségi Főosztály **feladatairól**, kisebbségeket érintő információk (előadó Dr. Tóth Zoltán főosztályvezető -NKÖM)
- Közművelődési törvény és a kisebbségek, **elemzés** (előadó: Földiák András igazgató, Magyar Műv. Intézet)
- Az új Nemzetiségi Osztály **konceptiójának** vázolója (előadó: Hollósy Tiborné oszt. vez. (MMI). Valamennyi témában elfogadott vélemény volt, hogy a kisebbségi önkormányzatok a kulturális feladatokat csak a civil szervezetekre támaszkodva tudják megfelelően teljesíteni, ezért növelni kell a civil szféra presztízsét, anyagi támogatottságát, a kulturális intézményekben a kisebbségi szakemberek foglalkoztatását.

Március 31-én **Csíkszeredában**, a Pallas - Akadémia Könyvkiadó és a Csíkkörzeti Örmények Szentháromság Alapítványa közös rendezésében mutatták be *Dr. Száva Tibor-Sándor: A csíkszépvízi Száva család* (Erdélyi családtörténet. 1640-2000) c. könyvét a Kriterion Házban.

A zsúfolásig megtelt teremben feketéllettek az örmények, ezzel is demonstrálva a téma iránti érdeklődésüket, az ilyen családi monográfiák iránti igényt. A könyvet Kozma Mária a kiadó nevében, Gátfalvi György (a Látó főszerkesztő-helyettese) pedig barátként mutatta be.

A Pallas - Akadémia Kiadó 7 éves múltja tekint vissza s ezen könyve a 111. kiadvány. Fontosnak tartották, hogy a Székelyföld történetében oly fontos szerepet betöltő örményeket e könyvvel is bemutassák. Igen érdekes, hogy a zárt közösségben élő székelyek milyen hamar befogadták az örmény idegeneket, sőt, az örmény és székely zárt közösségek egymás felé megnyíltak, összeházasodtak - mondta bevezetőjében Kozma Mária.

Gátfalvi György szerint "**Csíksban még mindig csobban a szó**", ezt igazolja az érdeklődők népes tábora. Igen jelentős munkát végzett el a szerző, s ez a munka nemcsak az együvé tartozás érzését erősíti, hanem hasonló kutatásra is ösztönöz.

Dr. Száva Tibor-Sándor 18 éve kutatja a család történetét. Bevezetőjében történelmi visszapillantást tesz: bemutatja a csíkszépvízi örmény társadalmat, foglalkozásaikat, vallásukat, a nevek alakulását, majd 170 Szávát mutat be életrajzszerűen, többségét fényképpel is megjelenítve. A könyv melléklete az igen terjedelmes Száva családfa, valamint a Császár-Zakariás családfa is, amely tulajdonképpen kutatási "melléktermék". Ezzel is ösztönözni kíván a szerző minden örmény származásút, hogy foglalkozzon saját családjával, az általa kikísérletezett minta alapján próbálja feldolgozni történetüket.

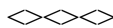
A szerző szerénysége és őszintesége igen megható. 33 éve hagyta el Csíkszeredát, szülővárosát és immár 15 éve Bécsben él családjával. "A szülőföldet az emberekben kerestem, ezért nem is halványult el a szülőföld bennem".

A könyv Erdélyben a Pallas-Akadémia könyvesboltjaiban, Magyarországon az Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesületnél, illetve április végétől a Custos-Zöld Könyvesboltban szerezhető be (Bp. II. Margit krt. 7.).

A könyvbemutató jó hangulatú fogadással, beszélgetéssel zárult, Gaál András festőművész csodálatos színekkel festett képei környezetében. A Csíki Tv és a Hargita Népe nagy elismeréssel kommentálta a könyvbemutatót, valamint azt az összetartozást, amely a Száva családot idén is összehozza a június 11-i, csíkszépvízi találkozóra. Az együvé tartozás fenntartásának spiritus rectora: Dr. Száva Tibor-Sándor.

Kívánjuk, hogy hosszú életet adjon neki a Jóisten, hogy újabb generációkat is meg tudjon "fertőzni" az együvé tartozás, a múltkutatás örömeivel, amely az egyik legfontosabb megtartó erő.

dr. Issekutz Sarolta

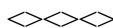

Szamosújvár és a Téka Művelődési Alapítvány adott otthont március 3-5 között a **IV. Nemzetközi Ifjúsági Néptánc Találkozónak**. Több mint 200 vendéget láttak el.

Március 15-e és az 1848/49-es forradalom és szabadságharc szellemiségét idézte meg nagyszerű ünnepi előadásában az "**Arménia**" **Örménymagyar Baráti Társaság**, a szamosújvári **Czetz János cserkészcsapat**, a 2-es számú Iskola, a helyi **RMDSz** és a **Téka Alapítvány**. A művelődési otthont zsúfolásig megtöltő közönség lelkes tapsal honorálta a szereplőket, leginkább talán a III. osztályosok kokárdás kis csapatát és a szózaténeklésben irányító szerepet vállaló Éva tanító nénit. De kijutott az ünneplésből Harangozó Annának is, aki napokkal előbb ezüst érmet hozott haza a mohácsi népdalversenyéről és a Major Melinda-Fegyveresi István kettősnek, akik a közönséget is bevonták a "Talpra magyar" éneklésébe. Külön köszönet illeti a két RMDSz tanácsost - Esztegár Jánost és Debreczeni Jánost a nagyszerű szervezésért.

B. Kovács Júlia

Kedves B. Kovács Júlia!

Gratulálunk gyönyörű pályázatához, amely nemcsak az erdélyi magyarság szétszórattatásáról fest képet, de arról is, hogy mit jelent örmény-magyarnak lenni, mit jelent visszanyúlni a

gyökerekhez, s megérezni: "a vér nem válik vízzé". A "Magyarországról jövök..." szerkesztősége gratulál Önnek az "Én tíz évem" pályázatán elért sikeréhez.

Vágner Mária
felelős szerkesztő

Örömmel vettük a hírt, hogy Barátunk, Szövetségesünk, Munkatársunk ilyen szép eredménnyel pályázott és a 150 jelentkező közül az 5 díjazott közé jutott. Sikeréhez mi is szívből gratulálunk! Pályázata közléséhez szívesen biztosítunk helyet a Füzetekben.

EÖGYKE
és a szerkesztőség

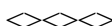

Szamosújváron április 22-én "A XX. század népirtásai" címmel az "Arménia" Örm. B. T., a Pro Armenia Alapítvány és a Téka Művelődési Alapítvány szervezésében emlékműsort tartanak. Ez alkalommal megismertetik a hallgatókkal Bodurján János "Vörös hold" című kötetének megrázó lapjait. Bodurján János az örmények 1915-ös kálváriáját Csíkszépvizről kíséerte figyelemmel, ahol akkoriban pap volt.

B. Kovács Júlia

Felhívjuk olvasóink figyelmét, hogy akinek az ARMÉNIA magyarörmény időszaki szemle alábbi számaiból hiányzik, minimális térítés ellenében megkaphatja az EÖGYKE székhelyén. Fogadónap minden szerdán 16-18 óra között, Budapest I. Donáti u. 7/a
1997/5. (19.) szám,
1998. évi 1-4 (21-24-ig) szám,
1999. évi 1-5. (25-29-ig) szám.

Gudenus János József felhívása:

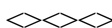
Az örmény eredetű magyar nemesi családok genealógiája című kötet reményeink szerint a 2000-ik, millenniumi évben jelenik meg.

Kérem a tisztelt olvasók segítségét, hogy a családok feldolgozásához leszármazási táblázatokat, gyászjelentéseket, anyakönyvi kivonatokat küldjenek.

A következő családok adatai kerülnek feldolgozásra:

Balta, Bocsánczy, Bogdánffy, Buzát, Capdebo (baraczházi), Csiky (erzsébetvárosi), Csomák, Czárán (seprősi), Dániel báró és nemes (szamosújvárnémeti), Gajzágó (apanagyfalusi), Gáspár, Gorove (gátallyai), Govrik (fegyverneki), Gyertyánffy (bobdai), Hankovics, Hollósi (gertenyesi), Issekutz (1758), Issekutz (marosvásárhelyi), Issekutz (1760), Jakabffy, Jeremiás, Kabdebo (talpasi), Kápri báró, Karátsonyi gróf és nemes (beodrai), Kiss báró és nemes (eleméri és ittebei), Korbuly (lompéti), Kövér (gyergyószentmiklósi), Kövér (rétháti), Kristóf alias Jakabfy, Lászlóffy, Lázár, Lengyel (ebesfalvi), Lukács báró és nemes (erzsébetvárosi), Markovits (kisterpesti, spizzai gróf), Mártonffy, Novák (szentmiklósi), Pap báró, Pap-Gergely, Pátrubán, Pattantyús-Ábrahám (danczkai), Pászákász, Petraskó, Placsintár, Rátz, Simay, Szarukán, Szentpétery, Terelik, Török, Verzár (szombatsági), Vikol, Zakariás.

Gudenus János József, 1211 Budapest-Csepel,
Kiss János altb. ú. 6. fszt. 1. ajtó

A **Fővárosi Örmény Klub** szokásos klubestje április 20-án lesz a Magyarok Házában, Budapest, V. kerület, Semmelweis u. 1-3. alatt, a zeneteremben.

Az EÖGYKE székhelyén (Budapest I. Donáti u. 7/a) alatt megvásárolható *Ávedik Lukács Erzsébetváros monográfiája* c. műve (1896, Szamosújvár) fénymásolt kivitelben, 2 ezer Ft ért. Ugyanitt kapható a *Szongott*-sorozat (*Szamosújvár monográfiája*) reprint kivitelű, utolsó kötete, *A magyar-örmény metropolisz* (1901, Szamosújvár) 1.500 forintos áron, illetve a megjelent *Szongott*-kötetek.

Egy idézet áprilisa:

*Mert minden kemény és konok dühöt
A zene megszelídít egy időre.
Az ember, aki legbelül zenétlen,
S nem hat rá édes hangok egyezése,
Az kész az árulásra, taktikára.
S szelleme tompa, mint az éjszaka,
S érzelme komor, mint az Erebus:
Meg ne bízz benne. Halgass a zenére.*

(Shakespeare: A velencei kalmár, V. felv. I. szín.- Vass István fordítása)

Húsvéti készülődés az erdélyi örményeknél

Március 22-én az egyik kereskedelmi televízió Délidőben című műsorában mutatta be *dr. Keszy-Harmat Péterné* és *dr. Issekutz Sarolta* (az Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület elnöke) az erdélyi örményeknél korábban szokásos és jelenleg is létező ünnepi ételeket.

Nem vitás, hogy a gasztronómia igen erős identitásőrző az erdélyi örményeknél is. Részben az ősi szokásokon, részben a többévszázados menekülés és hazátlanság alatt felvett szokásokon alapul az erdélyi örmény étkezés. Ezen szokásokat megőrizték a 350 éve Erdélyben, majd Magyarországon hazát találó magyar anyanyelvű örmények és mai napig nemcsak az ünnepekre készülődve, hanem hétköznapjaikban is étkezési szokásaikban ezen hagyományok szerint élnek. Így például az angadzsaburt, vagy angadzsabor levest (fültőlevest) csak az erdélyi örmények készítik, Örményországban ismeretlen. Alapanyaga a hurut és az angadzsabor, vagy fültő. A XIII. században Ani városából menekült örmények nemzeti eledele: tehát az erdélyi örményeké.

A **hurutot**, mely több leves étel alapanyaga is, nemcsak otthon használták, hanem utazásaikra is elvitték magukkal őseink, akik főleg kereskedők voltak (marhakereskedelem, bórkereskedelem, stb.). Ízletes volta miatt az erdélyi örményektől a székelyek is átvették és készítik mindmáig. A gyergyószentmiklósi szombati hetivásárokon például manapság is megszokott árucikk a hurut, amelyet gyakran nem örmények is árusítanak.

A hurut készítése: A hurutos (kizárólag erre a célra használt) fadézsában kb. 3 liter tejet alvasztanak meg. Hat héten át naponta legalább kétszer fakanállal felkavarják, hogy megfelelően savanyodjék. Ezután rézüstben élénk tűzön több órán át főzik. Legalább 2 kg

lehetőleg frissen szedett - apróra vágott (őrölt) petrezselyemzöldjét adnak hozzá sokszor tárkonyt és zellerzöldjét is. A főzés után visszamaradt sűrű masszát kúp alakúra formálják és szellős helyen keményre szárítják. Így hosszú ideig eltartható. Újabban kúpok helyett üvegben masszaként tárolják, zsírral vagy olajjal leöntve, amely elzárja a levegőtől. Zsírpapírral lekötve tárolható. A kúp alakúra formált hurutot használatkor megreszelve, tejjel elkeverve főzik a levesbe. A masszát ugyancsak tejjel keverve használják. Ez a megoldás a mai körülmények között egyszerűbb.

Mit ajánlhatunk Húsvétra az erdélyi örmények ételéből?

Nagypéntekre, böjti napokra böjtös ételeket, így pl. az **olajos káposztát** és a **dápdász paszulyt**.

Húsvéti ünnepi ebédajánlatunk: **angadzsabur leves, jámez és dáláuzi**.

Kellemes Húsvéti ünnepeket és jó étvágyat kíván az

Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület.

Angadzsabur, vagy fültőleves

Alapja a tejjel elkevert, huruttal savanyított, leszűrt húsleves, amelybe az angadzsabort (ángadzsáburt) belefőzzük. Angadzsabor: a vékonyra nyújtott laskatésztát kis négyzetekre vágjuk, minden darabkára kevés borssal, sóval ízesített, apróra őrölt (rendszerint marha) húst teszünk, háromszögbe összehajtjuk, széleit megnyomkodjuk, majd a kisujjunk köré csavarva, felül a csúcokat összecsiszítjuk. Az ujjunkról lehúzott tésztacsomagocskák kosárra emlékeztetnek, őseink szerint a fülre hasonlítanak. Kicsi mérete miatt igen munkaigényes, manapság helyettesíthető szélesmetélttel, vagy húsos tortellinivel. Ezt belefőzzük a levesbe. A böjtös hurutoslevesbe hiripgombát (vargányát), vagy rántottát csomagoltak a tésztába.

Jámez

Fiatal kecske vagy szopós bárány bordás részét kicsontoljuk. Enyhén besózzuk és borsozzuk. Félretesszük. 4-5 fej hagymát (jó nagyokat) apróra vágva, zsírban üvegesre megpirítunk. Külön rizset zsíron megpirítunk és félig megfőzzük. Három rész hagyma és 1 rész rizs legyen. Külön apróra vágott kecskehúst (bárányt) is puhára párolunk. Ezeket összevegyítjük egy edényben, hozzáadva borsot, sót, petrezselymet és piros paprikát.

A bordamentes kecskehúst (bárányhúst), amit már előre elkészítettünk, ezzel a töltelékkel töltjük meg. Szépen összevarrjuk. Olyan lesz, mint egy vastagabb szalámi. Tepsibe helyezük. Vizet és zsírt teszünk alája és forró sütőben kb. 1 órát sütjük, gyakran meg-megöntözgetve a tepsi alján levő szafttal. Szép pirosra sütjük. Nagyon finom örmény ünnepi étel. Csak melegen fogyasztható! Körítés nélkül esszük, mivel a benne levő rizs pótolja a körítést.

Dáláuzi

Anyagszükséglete 0.25 kg méz, 0.25 kg dió, 0.25 kg nem őrölt mák, citrom és narancshéj.

A mézet pergeljük, közben keverjük, nehogy leégjen. Sötétbarnára pergeljük, másként a dáláuzi nem keményedik meg.

Negyed kilónyi, tisztított, cikkekre vágott diót és ugyanennyi mákot teszünk bele. (Ez utóbbit is megpergeljük - vannak, akik mák nélkül készítik.) Jól összekeverjük. Reszelhetünk belé kevéske citrom- és narancshéjat is. Kis gombócokká formáljuk.

Dápdász paszuly (babsaláta)

Nagyszemű babot (tarka is lehet) megfőzünk, rántott hagymát (párolt hagymát) készítünk, megborsoljuk, hidegen összekeverjük és leöntjük salátaecettel. Hidegen, böjti napokon

esszük, főként Nagypénteken.

Olajos káposzta (böjtös káposzta - Nagypénteken ették)

Töltött káposztához hasonlóan készül, azzal a különbséggel, hogy hús helyett szárított hiripogombát (azaz vargányát), zsír helyett pedig lenolajat használtak hozzá.

Kedves erdélyi gyökerű Örmények!

Mostanában kaptam meg a Kapucinus Rend lengyel nyelvű belső értesítőjét, abban találtam a következő értesítést, ami Önöket is érdekli - talán.

Palermóban, 1999. november 25-én, a kapucinusok templomában Salvatore de Giorgi bíboros elnökölt Isten Szolgája Zohrabian János Cyril örmény missziós püspök szenttéavatási eljárásának egyházmegyei záróülésén. Zohrabian püspök a Kapucinus Rend tagja volt.

Zohrabian János Erzerumban, Örményország fővárosában született, 1881. június 25-én. Nyolc gyermek közül ő volt az ötödik a családban. Már hétévesen "élénk vágyódást" keltett az Úr a kis János szívében Asszisi Szent Ferenc szerzetesrendje iránt. Anyai nagymama buzgó ferences harmadrendi volt. A gyermek az ő társaságában járt minden vasárnap misére a kapucinusokhoz. Ott ismerte meg a szicíliai származású Castro-novoi Domonkos atyát. Az ő prédikációinak hatására érlelődött meg benne a szerzetesi hivatás.

17 éves korában lett novícius a kapucinusoknál és ott kapta a Cyril szerzetesi nevet. 1899-ben tette le az egyszerű fogadalmat, majd filozófiai és teológiai tanulmányai befejeztével 1902-ben az örök fogadalmat. 1904-ben szentelték pappá és jelölték ki a Fekete-tengeri misszióra. Egyelőre azonban Erzerumban hagyták.

1905-ben Trapezuntba került, majd rövidesen szülővárosába helyezték és 1914-ig ott lelkipásztorkodott és tanított az iskolában. 1914-ben egész Európát elborította a háború. Rövidesen a Közel-Kelet is belekeveredett a konfliktusba. Cyril atyát a Rend vezetősége Konstantinápolyba helyezte - ez az áthelyezés mentette meg attól, hogy őt is elpusztítsa az örményeket üldöző török hatalom. A háború első napjaiban a Keresztény Iskolatestvérek kollégiumában működött mint lelkész és tanár. Mivel a törökök ott megtiltották a működését, átment a francia Szent Lajos kollégiumba, amelynek igazgatója lett, mivel a kollégium francia nemzetiségű papjait a törökök internálták, vagy eltiltották a tanítástól. Nemsokára Cyril atyától is megvonták a működési engedélyt. Ekkoriban értesült arról, hogy megölték édesapját, pap bátyját és minden hozzátartozóját.

"Egyedül maradtam itt a földön - írta. - Életemnek már nincs más célja, mint az Urat és a lelkek üdvösségét szolgálni". Visszament örmény földre és arra törekedett, hogy az árvák életét mentse és kiváltsa őket a törökök kezéből. Nem törődött a nehézségekkel és nem kímélte magát. 1916 és 1920 között rengeteg emberen segített, sok görögön is, akiket a törökök Pontusból és Anatóliából elűztek. Ebben a négy évben a török internáló táborok foglyait is vigasztalta. Az Úrért rab volt a rabok között.

1923-ban, szentmise közben tartóztatták le a törökök. A trapezunti bíróság halálra ítélte. Átszállították a konstantinápolyi börtönbe, ahol elszenvedte a törökök kegyetlen kínzásait, többek között a "palahant": ötször hatvan botütést a meztelen talpára. Később az ítéletet életfogytiglani száműzetésre változtatták. Ekkor elindult Rómába, hogy a rendi legfelsőbb vezetőségnél jelentkezzen. Közben Korfuban hajótörés miatt kénytelen volt megszakítani útját. Korfu érseke arra kérte, hogy maradjon ott és vállalja el a szigeten lakó számos örmény lelki gondozását. A Rend legfelsőbb vezetése beleegyezését adta, így lett Cyril atya a menekültek misszionáriusa. Görög területen maradt 1923-tól 1938-ig. Először Korfun, mint örmény lelkész, később mint a Görögországban lakó összes örmény főpásztor. Bár

kinevezett főpásztor volt, mégis lemondott arról, hogy püspökké szenteljék, mert nem akart ellenérzést kelteni a görög-keletiekben. 1938-ban kinevezték a szíriai pátriárka helynökévé, és még ugyanabban az évben Felső-Gezira püspökévé. Ezúttal már püspökké is szentelték. Ott működött 1938-tól 1953-ig. Ezekben az években teljesen a lelkipásztorkodásnak szentelte magát. Iskolákat alapított, nevelte az ifjúságot, gyakorolta a jótékonykodást. Nyolcvan éves korában Rómába hívták, ahol haláláig folytatta a hívek és a szerzetes testvérek szolgálatát. 1972-ben hunyt el Rómában, a Cairolit utcai Szent Fidél kolostorban. A palermói kapucinus temetőben helyezték örök nyugalomra. Két évvel később, amikor elindították a szenttéavatási eljárást, exhumálták és porait a palermói kapucinus templomba vitték.

A szenttéavatási eljárás egyház-megyei része lezáródott és az anyagot áttették Rómába, a Szenttéavatási Kongregációhoz. Reméljük, hogy a procedura hamarosan befejeződik és mihamarabb boldoggá avatják őt azoknak örömeire, akik ismerték és csodálták.

Fidél atya

Változatok Genocídiumra

A "genocídium" fogalmat először 1944-ben használta egy lengyel származású amerikai jogász, Rafal Lemkin. Később, a nürnbergi per során alkalmazták is: "szándékos és rendszeres népgyilkosság, azaz bizonyos megszállt területeken a civil lakosság egyes faji és nemzeti csoportjainak felszámolása, meghatározott fajok, valamint rétegek, nemzetek és népek, faji és vallási csoportok megsemmisítése céljából".

Az ENSz közgyűlése 1946. december 11-én külön cikkelyben állapította meg, hogy a genocídium a nemzetközi joggal, az ENSz szellemiségével és céljával ellentétes bűncselekmény, amelyet az egész civilizált világ elutasít. 1948. december 5-én a nemzetközi szervezet közgyűlése a genocídium megelőzésére és büntetésére fogadott el konvenciótervezetet, amely 1951. január 12-én életbe lépett.

Ennek értelmében a genocídium olyan bűncselekmény, amely egy nemzeti, etnikai, faji vagy vallási csoport részleges vagy teljes megsemmisítésére irányul...

Vajon, érdemes-e elgondolkodnunk azon, hogy mi lett volna, ha... Ha például nem a II. világháború során veszi észre a "civilizált világ" a népgyilkosságokat, hanem már az I. világháború éveiben?

Netán a XIX. századvégi balkáni háborúk idején? Vagy 1849-ben, a bécsi császár és a moszkvai cár győztes, Világosig tartó előnyomulása közben? Vagy még korábban...?

Vajon, miféle történelmi dátum lett volna elég korai a genocídium megfogalmazásához és elítéléséhez? Nem genocídiumot hajtottak-e végre a rómaiak Izraelben és Judeában? Vagy Lusitaniában, a mai Portugália területén? Nem genocídium volt-e minden olyan esemény, amikor a győztes törzs végigérőszakolta a nőket, majd a férfiakkal és a gyermekekkel együtt levágta őket?

De hiszen..., nem elég "korai" Mózes II. könyvében a 13-ik vers? "Ne ölj!" Ez a tíz közül a legrövidebb parancsolat.

És aktuális.

Lexikonos megfogalmazásban többnyire ennyit olvashatunk: "1895-96-ban a törökök és kurdok tömeges mészárlást folytattak az örmény lakosság körében, és ez még nagyobb méretekben megismétlődött 1914-15-ben, az örmények tömeges deportálásával egybekötve."

Tegyünk-e föl újabb kérdéseket? Elég-e a lakonikus, rövid szöveg?

Kellene-e több, részletesebb? Hiszen önmagában egy mondat tartalmazza a teljes szörnyűséget, ugyanúgy, ahogyan egyetlen, rövid mondat tartalmazza a teljes tiltást: "Ne ölj".

Persze, igenis kellene a több, a részletesebb! (Hiszen, valljuk be, ha nincsen a híres, méltán

sokat emlegetett Werfel-regény, akkor az európai közvélemény vélhetően **semmit nem tudna** az örménységen 1915-ben elkövetett genocídiumról!)

Lord Palmerston angol miniszterelnök 1849-ben állítólag ezt mondta a magyar szabadságharcra kapcsolatban: "Lehet, hogy igazuk van, de végezzenek velük minél előbb". Nem akarom a rég elhunyt brit politikuson elverni a port, mégis, adódik az újabb kérdés: hány, különböző nemzetiségű Palmerston mondott efféle, hány különböző néppel, nemzettel, etnikai csoporttal kapcsolatban? És vajon valóban nem tudta a "civilizált világ", hogy mi történik évek óta s éveken át az Ararát lejtőin, Deir-ze-Zorban, Erzerumban és másutt? Vajon Talaat pasa, Ibrahim bej, vagy éppen az új török állam nagy bábája, Atatürk, a "törökök atyja", Musztafa Kemál csak azért nem került - na, nem bíróság elé - de legalább nemzetközi, erkölcsi szégyenpadra, mert csak évtizedekkel később fogadott el az ENSz nemzetközi konvenciót a genocídiumról?

Minek föltenni olyan kérdéseket, amelyeket nem lehet megválaszolni, de amelyek önmagukban hordják erkölcsi ítéletünket... Különbösen is, ha mondjuk Kemál pasát csak egy kicsit is meghurcolják (amúgy "Pinochet-módra") a világ közvéleménye előtt... attól sokmillió örmény szenvedése enyhült volna? Másfél millió kínhalál könnyebbé lett volna?

A kicsi leányka (a képen) nagyon közelre néz, bele a csillogó gépezetbe, amit fényképezőgépek hívnak. Hová is nézne? Hiszen tekintete iszonyatos távolságokat rohan át, mert iszonyatokat látott, talán akár egy nappal a nyugati fényképész bácsi megjelenése előtt... (sajnos, a képről csak annyit tudunk, hogy bizonyos R. Meyer készítette 1915-ben és a következő címmel látta el: Mészárlás után...)

Az ENSz fél évszázada megszavazott, elfogadott, szentesített... és mi mégis olyan jól ismerjük ezt a képet. Leányka az úton, kicsi, rémült, keserű, mert nagy nemzeti hősök, vagy birodalmi vitézek, esetleg egy másik, ugyancsak nyomorult nép kannibál "problémamegoldói" épp az elébb verték agyon az apját, erőszakolták meg az anyját, hajtották lángsírba az idősebbik testvérét, vagy... mit soroljunk? 1915-ben a törökök az örményekkel szemben, előtte és utána máshol, mások voltak igen találékonyak. Mert örmény, mert zsidó, mert albán, mert szerb, mert dalmát, néger, fehér, ilyen, olyan...

Felsorolhatnánk talán a világ minden népét. Hodie mihi, cras tibi - ma nekem, holnap neked, mondja a latin közmondás. 1895-ben és 1915-ben a kurdok a törökökkel vállvetve irtották az örményeket. Több állam több mohamedán csoportja most vállvetve öli a kurdokat.

Uram, emlékezz meg rólunk, emberekről, mert Előtted nincs különbség. A Te szemedben minden áldozat Ábel. És minden gyilkos Káin.

dcs

Ez is egy fajta genocídium

Kevés szó esett eddig Marosvásárhelyről, az ősi székely városról - a Novum Forum Sicularumról, amely az ásatások szerint már a neolitik korban lakott terület volt, oklevelek 1316-ban említik.

A város a XIV. században tekintélyes helynek számított, megfordult itt Hunyadi János, Mátyás király, aki Székelyvásárhely névvel felmentette a várost a vámfizetés alól. Itt tartották az 1552-es és 1558-as országgyűlést, Bethlen Gábor "szabad királyi város" rangra emeli, Bocskai fejedelem építkezési jogot ad neki. Több erdélyi fejedelmet itt iktattak tisztségébe.

Marosvásárhely az 1848-49-es szabadságharcból is kivette részét.

Bem tábornok többször tartózkodott a városban. Petőfi innen indult utolsó útjára, a

fehéregyházi csatába. A város 1876-ban Maros-Torda vármegye székhelye lett.

A város a múltban a székelység kulturális központja volt és maradt a mai napig is. Itt élt a nagy szellemi nagyságok közül a két Bolyai, Farkas és János, Aranka György, a királyi tábla elnöke, aki 1793-ban nagy hozzáértéssel és hitelesen fordított Shakespeare-t, Köteles Sámuel a filozófus professzor, a székely ezermester Bodor Péter, aki a város főterén megépítette a zenélő kutat, amelyet lebontottak, és másolatát 1936-ban állították fel a budapesti Margitszigeten és amelynél idén 2000. március 19-én is találkoztunk.

A város múzeumában Barabás Miklós, Paál László, Lotz Károly, Ferenczi Károly képei láthatók, nem beszélve Zsögödi Nagy Imre, valamint a mai modern festők alkotásairól.

A volt városháza szecessziós-eklektikus stílusban épült, színes majolika tetőzete és toronysisakja igen vonzó látvány. Márványoszlopos előcsarnoka gótikus boltozatával, színes üvegablakaival középkorias hangulatú. Tornyában a négy óra pontosan jelzi az idő múlását. Tetőzete hasonlít az Üllői úti Iparművészeti Múzeuméhoz.

Lakossága, akár Szamosújvár, Erzsébetváros, Gyergyószentmiklós, Csíkszépvíz lakossága is, az évszázadok folyamán sok kereskedő, iparos, tisztviselő, és nem utolsósorban államigazgatási pozíciót betöltő örmény családdal gazdagodott.

Ha csak az 1941-ben kiadott Marosvásárhely Címtárát tanulmányozzuk, számos jeles közéleti személyiség nevével találkozunk: dr. Szenkovits Tibor kir. tv. aljegyző, dr. Issekutz Viktor kir. tv. tanácselnök, dr. Jakabffy Albert kir. bírósági jegyző, dr. Duha Tibor ügyvédi kamarai alelnök, Fark István ügyvédi kamarai igazgató, dr. Nováky Jenő okleveles gépészmérnök, Elek János ipartestület elnöke, Kazatsa István H. titkár, Novák László bőrnagykereskedő, Patrubány István szolgabíró és még hosszasan sorolhatnám a kiváló, örmény származású magyarokat.

De nem ez a célom e sorok papírra vetésével. Az 1989-es és 1990-es év eseményeit szeretném röviden ismertetni: a távoli Marosvásárhelyen genocídium számba menő dolgokat, amelyeket a kommunista rezsím felszámolása és az alig sarjadó demokrácia nevében követtek el.

Az 1989-es tél enyhe volt a Bánátban és Erdély-szerte is. Ezért is mozgatott meg sok százezret Temesváron, a Tőkés László püspök által kirobbantott forradalom véghezviteléhez, valamint a marosvásárhelyi "véres március" vagy „fekete március” néven emlegetett eseményekhez.

Nem akarom megismételni a kiváló szónokok által elmondottakat, hiszen szavaik világszerte ismertté váltak 2000. március 15-én a tévé közvetítésével. Ekkor Tőkés Lászlónak, Markó Bélának, Kincses Elődnek és másoknak lehetőségük volt rávilágítani a dolgok mélyére.

Az uszítás már 1990. január 25-én este megkezdődött, amikor az akkori államelnök, Iliescu szeparatizmusról kezdett beszélni azzal kapcsolatban, hogy az erdélyi magyarok, valamint a németek is - anyanyelvű oktatást kértünk, minden szinten, az óvodától az egyetemig.

Cikkeket, tiltakozó írásokat, alkotmánytervezeteket jelentetett meg a hatalom, hangsúlyozva, hogy nincs szükség magyar nyelvű oktatásra - mert az csak Erdély elszakadásához vezetne.

Január 25-én színre lépett a Fratria Romaneasca, (Román Testvériség), február elsején pedig az u.n. Marosvásárhelyi "Vatra Romaneasca" (Román Tűzhely), amely ugyan máig azt állítja magáról, hogy csupán irodalmi tevékenységet folytat, de közismert, milyen szerepet játszott az 1990-es márciusi vérengzésben - és azóta is.

Február 11-én zajlott le a csodálatos gyertyás-könyves magyar tüntetés, amelyre nem kellett meghívókat küldeni, nem volt szükség falragaszokra. Szájról-szájra, szomszédtól-szomszédig, házról-házra járt a híre. A lenyűgöző megmozduláson az akkori becslések szerint százezernél is több ember vett részt. F fiatalok, középkorúak, idősek, mindenki ott volt, aki csak mozgott. Nagypák, akik unokáikat magyar oktatásban akarták volna részesíteni.

Szülők, akik azt akarták, hogy gyermekeik ismerjék meg apáik nyelvét, kultúráját, történelmét, múltját. Ott voltak a fiatalok, akik a legközvetlenebb módon érdekeltek a tanulásban. A Bolyai iskola neveltjei, az Orvostudományi Egyetem hallgatói.

Ott voltak az Ajtaiak, Duducok, Dóczik, Duhák, Szávák, Zakariások, Sáhínok, Karácsonyiak, Nuridsányok, Sáskák, és még sorolhatnám...

Csendes menet volt, mindenki egy gyertyát és egy könyvet tartott a kezében. 5 órakor indultak a Bolyai Líceumtól, a Bolyai utcán lefelé, a Sportcsarnokig. Olyan hosszan kígyózott a menet, hogy az eleje már odaért, a vége még el sem indult. A gyertyák ezrei világították meg az arcokat. Mindenki hitt, remélt egy fordulatban, egy jobb világban, ahol emelt fővel, egyenjogúan élhetünk őseink földjén.

A sportcsarnoknál Sütő András várta a menetet. Köszöntötte az egybegyűlteket. A tömeg végighallgatta a beszédet és Köllő Gábor katolikus pap vezetésével imádkozott. A tüntetés olyan kifogástalanul, békésen zajlott, hogy még a rendőrség is példásnak minősítette.

Március 15. Az első olyan március 15, amikor bátran, nyíltan gyülekeztünk a Székely vértanúk szobránál és nyíltan, méltóságteljesen ünnepelhettük a Nemzeti dalt. Akkor még nem gondoltuk, hogy alig 5 nap múlva milyen véres eseményeknek leszünk résztvevői, áldozatai.

Március 16-án a Vatra (látva, hogy milyen békésen tüntettünk magyarságunk mellett), a 28. számú gyógyszertárnál összetűzést provokált magyarok és románok között, azon a címen, hogy a gyógyszertár homlokzatára a román FARMACIE és APHOTHEKE mellett ki volt írva: GYÓGYSZERTÁR. A magyarok erre nem reagáltak.

Aztán elszabadult a pokol. Március 19-én a magyar csoportok békésen gyülekeztek az RMDSZ székháza előtt. Ide gyűlt a nagy számú román tüntető. Kicsalták Sütő Andrást az RMDSZ székhelyéről, amely valamikor a Kúria palotája volt, és egy őrnagy felszólítására: "vegyétek kezelésbe" egy fémtárggyal úgy ütötték fülön, hogy elterült. Akkor két katona az ott várakozó teherautóra emelte, majd a tömeg az autó ponyváját felszakítva felugrált és a legbrutálisabb módon ütlegelni kezdték. Ekkor sebesült meg olyan súlyosan, hogy végülis félszemét vesztette. Ez történt a székház előtt. A vandál bántalmazás híre futótűzként terjedt el. A magyarok a gyárakból tódultak a főtér felé.

A Vatra előre megírt forgatókönyv szerint járt el. Hodakból, Banestből és több, mint tíz másik faluból verbuvált felfegyverzett és leitatott román parasztok csapatait szállították a városba, teherautókon és más járműveken. Dorongokkal, csákányokkal, kaszával felszerelt "testvérek" támadtak ránk.

Nem kímélték az útba eső falvakat sem. Ez történt március 20-án.

Napokkal azelőtt már prédikálta a pápa: ölik testvéreinket Vásárhelyen, nagy veszélyben van minden román, ha megkondul a harang, indulunk, legyen mindenki készenlétben.

A Grand Hotel előtt történt az összecsapás.

Egy teherautó felszaladt az ortodox templom lépcsőjére, onnan ugrottak le a kaszások. Adott pillanatban harckocsik jelentek meg, amelyek benzint adtak a molotov koktélhoz a vatrásoknak. A támadók a tankokat átugorva ütötték, verték a magyarokat, akiknek egyetlen fegyverük a főtéri padokból kiszaggatott lécszórt volt. A rendőrkordon visszavonult, magára hagyva a verekedő tömeget.

Az esti órákban érkezett meg fehér ingben, jól felszerelve a közeli falvak cigányhada. Ez vetett véget a verekedésnek, amely a románokat megfutamodásra készítette. "Ne féljete magyarok, megjöttek a cigányok!" Ez volt a szólamuk, és ők voltak azok, akik jó leckét adtak a felbujtott jövevényeikeik.

Marosvásárhely főterén botokkal ontották a vért. Ekkor tartóztatták le az egészségügyben

dolgozó Cseresnyés Pált és számtalan magyart, akiket felelőssé tettek az eseményekért, súlyos börtönbüntetésre ítélve az áldozatokat. A románokat pedig kitüntették hősiességükért.

A margitszigeti zenélő kútnál bensőséges hangulatban találkozott egy kis csoport marosvásárhelyi. Egyesek itt élnek Budapesten, mások Veszprémben, Gyöngyösön, Sopronban.

Eljöttek, mint minden évben az utóbbi 10 esztendő alatt, hogy a kút lépcsőjén meggyújtsák az emlékezés gyertyáját.

Vári Attila és Káli Király István méltatta az áldozatok hősiességét, újra átérték az eseményeket, amely a romániai magyarok egyik nagy drámájaként él emlékezetünkben. Nem feledjük a gyilkos akciót, amely az áldozatokat fizikailag és erkölcsileg be akarta mocskolni. Mindez 1990-ben, a kommunista rezsim megdöntése után történt a testvériség jelszavával...

Budapest, 2000. március 21.

Borbély Júlia

Még egyszer a nyilvános testületi ülésről és közmeghallgatásról 2000. február 23.

Arról, hogy dr. Issekutz Sarolta, a Budapesti Örmény Kisebbségi Önkormányzatok Társulásának elnöke beszámolót tartott a II. kerületi Önkormányzat Mechwart-téri székházában a BÖKÖT gazdálkodásáról, eredményeiről, megvalósított műsorairól és jövőbeli terveiről, előző számunkban már beszámoltunk. Hangsúlyoztuk: a közmeghallgatáson több tucatnyian voltak jelen, az elnök asszony azonban sajnálattal állapíthatta meg, hogy a kisebbségekkel foglalkozó intézmények (a Nemzeti és Etnikai Kisebbségi Hivatal, a kisebbségi ombudsman hivatala és a Fővárosi Közigazgatási Hivatal) az idejekorán kiküldött értesítés ellenére sem képviseltették magukat.

Valóban súlyos kérdés, hogy a Magyar Köztársaságban, az arra hivatott személyek, akiknek státuszukból fakadóan kötelességük (lenne) a társadalmi, s ezen belül kisebbségi mozgalmak, szerveződések figyelemmel kísérése, megmaradnak a régi, jól bevált, lusta állampárti, központos gondolkodásmódnál. (Mondhatnánk azt is: a gondolkodás hiányánál.)

Vagy talán vegyük olybá, hogy a polgárosodó országban, amelynek polgári kormánya van s amely hitvallása szerint a polgárosodást, a civil szerveződések fejlődését támogatja (már csak azért is, mert számos, társadalmilag igen fontos feladatot kizárólag a polgárok pénzéből és az ő, gyakorta áldozatos, megfeszített munkájukkal vél és szeretne megvalósítani) - hogy ebben az országban éppen a civil szerveződés a legkevésbé kívánatos?

Eszünkbe jut Jelcin ex-elnök: az egész világ tudta, hogy beteg, beszámíthatatlan alkoholista, mégis, az egész világ úgy gondolkodott: egyszerűbb, ha egy Jelcinnel tárgyalunk, minthogy behatoljunk és megismerjük az irgalmatlanul bonyolult Oroszország hetvenhét, lehetséges politikusát, vélt, vagy valódi vezérét...

Csak nem efféle kényelmi szempontok vezérlik a Magyar Köztársaság hivatalait, másod- és harmadrendű prominenseit?

Még valami miatt kellett visszatérnünk a BÖKÖT-közmeghallgatásra. Ez alkalommal ugyanis felmerült az egész, bonyolult egyház-ügy is, az EÖGYKE-füzetekben közölt egyházalapító lista kérdése is. Erre a kérdésre - mint előző számunkban is ígértük, visszatérünk. Csakhogy a fejlemények - lásd a Bíboros úr levelét és dr. Issekutz Sarolta ehhez

kapcsolódó cikkét - nem mindig az egy-két hónappal ezelőtti állapot szerint alakítják a lapot, és a benne közölt anyagok sorsát.

A február 23-i közmeghallgatás vendégei: (a képen jobbról balra: Sólyomvári György, a Székesfehérvári Örmény Önkormányzat elnöke, Dávid Csaba székesfehérvári képviselő, háttérben a Bp. XI. kerületi önkormányzat kisebbségi referensei)

De ez alkalommal, a BÖKÖT közmeghallgatásán, végre Budapesten kívüli örmény közösségek is képviseltették magukat, ami feltétlenül örömeinkre szolgált.

dcs

Magyar Kultúránk

Elődeink, Aranka György nyelvmívelő társaságának adományozott 2.000 aranya, a kolozsvári kőszínház építésére való összegek, s ugyanott a múlt század végén a helybeli zenekonzervatórium javára tett alapítvány... de nem csak az anyagi jelenlét, hanem őseink lelkesedő részvétele a magyar kultúra építésében... jogos folytatásként élénk állítja a kérdést: miként segíthetnénk mi, magyarörmények a magyar kultúra mostani állapotán?

1. Elsőként kötelező saját egyházi ügyeink rendbetétele. A majd két éve birtokháborítást elkövető szektával szemben az illetékes katolikus püspökség ez idáig nem lépett fel. Végig kell gondolnunk, hogy a magyarországi magyar-örmény katolikusok kellene-e a katolikus egyháznak vagy sem?

Talán lelkes hívőkben oly gazdag a katolikus egyház, hogy lemondhat rólunk? Ezt a kérdést bizonyára nem vagyunk hivatottak megválaszolni. De cselekednünk kell, amikor majdnem egy hit(el)térítés áldozatai vagyunk: arra ösztönöznének bennünket, hogy legyünk örmény-ortodoxok. 350 év katolikus létünk után. !!!

Ez a kihívás feloldja talán a magyar-örményekben is uralkodó hármasszöveget, a FÉK-et: a félelmet, az értelem-(zavart) és a kényelmet.

A vallási hovatartozás legintimebb személyes ügyeink közé tartozik, de most választanunk kell: maradunk katolikusok? Egy örmény szektához akarunk tartozni, mely inkább internacionalista, alapítói nemzeti összetétele szerint és titkos, bevallatlan hitet gyakorol? Vagy térjünk örmény ortodox hitre? Többé-kevésbé hitüket gyakorló, zömében erdélyi magyarörmény testvéreim eldönthetik: érdemes volt-e szülőföldünkről eljönni, ha **itt is** utolért az ortodox gőzhenger?

Katolikus templomba lépve, úgy érzem, a végtelennel találkozom, időben és térben, tegnapi őseimmel és mai testvéreimmel. Ellenben ezt az érzést ne kérje senki tőlem számon, ha egy anglikán vagy baptista imaházba látogatnék, amelynek elsősorban építészeti, művészeti értékeire figyelnek. (Nem a példaként felsorolt egyházakról mondom itt értékítéletet, hisz azokat is ugyanúgy becsülöm, miként elvárom, hogy ők is tiszteljenek bennünket.) Egyszerűen tudomásul kell vennünk: vannak dolgok, amelyekről **másként** gondolkodunk, remélve ugyanakkor, hogy **nem egymás ellen!** Valóban: keleti testvéreinknek az 1993-94-es saját, ortodox egyház alapításkísérletük nem sikerült... de a megoldás az örménykatolikus egyház megszállása? Szeretnénk, ha megtalálnák saját egyházi közösségüket, amit önmaguk építenek ki, önerőből. Fogjon össze mindazon 20-30 személy, aki a fővárosban él és kereszténységét akarná gyakorolni az ortodox örmény egyház kebelében.

Miután őseink, letelepedve Erdélyben, igen pragmatikusan a katolikus egyházhoz csatlakoztak, ránk bízta ezen hit fenntartását, továbbvitelét.

Az eltelt 350 év alatt az újonnan hozzánk menekülő testvéreinket mindig jó szívvel fogadtuk

és csupán az utóbbi években vannak gondjaink ortodox küldetéstudattól és etnobiznisztől fűtött keleti barátainkkal.

Egyfelől: örménykatolikus lelkesységünk ma ortodox vagy ateista keleti örmény testvéreink kezén van. Ők a mi korábbi, 350 évnyi katolicizmusunk örökösének is vallják magukat, csak azért, hogy a lelkeség, a könyvtár, a múzeum, amelyeket katolikus elődeink hoztak létre, a tulajdonukba kerülhessen.

Voltak tehát egyidőben, egyszerre örménykatolikusok és ortodoxok... egészen 1998. nyaráig, amikor ugyanők megalapították az örménykatolikus lelkeség székhelyén, a budapesti Orlay utcában, a Magyarországi Örmény Egyház nevű szektát, amelynek pontos hitvallásáról még alapító okiratuk sem szól.

Innentől kezdve tehát a magyarországi katolikus egyháznak vannak olyan hívei, kik egyszerre ortodoxok, ateisták és szekta-tagok is, egyszemélyben.

A vallás kultúrahordozó jellege közismert, már csak az tisztázandó: ezen fentemlített csodalények melyik kultúrához ragaszkodnak? Valószínű, hogy az előbb említett négy kultúrkör helyett egy ötödiket választottak, az oly divatos Mammont. Neki pedig semmi dolga a magyar kultúrával!

Mi, magyarok és mi, örmények egyaránt katolikus és európai emberek lettünk, itt a Kárpátok ölelésében. Valami mély emlék, közös ősi kultúra közelített egymáshoz oly módon, amelyre alig akad példa nemzet és kisebbsége között. Háromszázötven éven át Erdély keresztjeit a magyarsággal együtt szenvedtük és együtt cselekedtünk a magyar élet érdekében Erdélyben, és bárhol, magyar földön. Mindkét nemzet családcentrikus, értékmegőrző, vallásos. A becsületről pedig: csak az erdélyi magyar egyesületek magyarörmény pénztárosait említeném, akiket megbízható kezelőknek ismertek el mindannyiszor. Mindkét nép megtanulta a túlélés fogásait, így az együttérzés, a tolerancia kölcsönös volt. Elődeink, akik Trianon miatt otthagyták Erdélyt, tudták, hol élhetnek tovább háborítatlanul!

A szülőföldön, Erdélyben maradtakat pedig vallásuk révén oly sokszor megpróbálták magyarságuktól eltéríteni, "Nem tettünk soha különbséget köztük... Ne állítsák most e kettőt - vallásos hitünket és nemzeti érzelmeinket - szembe egymással! Ne kívánják, hogy egyiket a másik rovására megtagadjuk! Mert, ha kényszerítenek reá, nem fogunk habozni a válasszal: Ezt szeretnők, ha a római szentszék tudomásul venné... Az elnemzetlenítés, a románosítás szolgálatában álló örmény püspökségtől elfordulunk, minden erőnket ezzel szembe állítjuk, nemzeti létünket minden eszközzel, ha kell vallásunk feláldozásával is megvédelmezzük" írta a *Dési Hírlap* 1924. aug. 6-án.

Magyarországon ma, a körbevicsszórázó média birodalmában senki ne vette volna észre az örménykatolikusok kisemmizését? Mert katolikusok? Mert magyarörmények? Van-e még olyan nagyvallás országunkban, amelynek évek óta elbitorolt **egyetlen** templomáról ne tudna ég és föld, harsányan követelve visszajuttatását?

Nem szekértáborok, hanem két teljesen különböző kultúra: a katolikus, európai és az ortodox, ázsiai találkozik most a magyarországi örmény kisebbségben. A magyarörménység és a később bevándorolt keleti örmények közötti erkölcsi különbségek korábban az újonnan jöttek európaizálódásával egyenlítődték ki.

Ma, egy alig 40-50 személyből álló társaság, a már korábban - 50 év alatt - jól begyakorolt erőszakos taktikát alkalmazza, kenetteljes, keleti "szívjóságot" mutatva a kívülálló, tájékozatlan magyar közvéleménynek. Két dologban mindenképpen érdekes eredményeket értek el: a magyarországi - a földkerekségen egyedülálló - kisebbségi törvény (de még inkább annak joghézagjai) révén minden társadalmi ellenőrzés alól kivont országos kisebbségi önkormányzatban, és azon keresztül a magyarörménységről eddig kialakult képet teljesen megváltoztatták. Ha eddig köztudott, elismert volt a magyarörménység egységes volta, békés kisebbségtudata, ez most már a múlté.

Ez az acsarkodó, vádaskodó, a magyarörménység pusztaságát is tagadó médiakampány, amelyet hatalom- és pénzféltésből indítottak néhányan immár három éve, ez évtizedekre tönkretette megítélésünket a magyar társadalom szemében. (Amelynek saját, súlyos gondjai mellett már csak a kisebbségek belharcai hiányoztak.) Ezeket az ellenérzéseket persze fokozni is lehet, és ez ügyben is szorgoskodtak barátaink!

- A magyar törvények semmibevétele nemcsak a kisebbségi, önkormányzati képviselői, hanem számviteli oldalon is fellelhető lehet.
- A parlamenti képviselőket erőszakoló, siettető lépéseiket még külföldön elhangzó panaszokkal, ottani szervezkedéssel is tetőzik.
- Végül, de nem utolsó sorban: az örmény genocídiumot követelő anyagi kárpótlást kezdeményezve, pénzt követelve maguknak, a fenyegetésig jutottak el.

Valóban nem könnyű eldönteni, egyszerűen a mérhetetlen pénz és hatalomvágy dolgozik-e itt, vagy a magyarörmény kisebbség lejáratása, likvidálása a cél?

A második területen elért eredményeik az utóbbi válasz felé döntik a mérleget. Jelenleg valami öszvér egyház működik a budapesti Orlyay utca volt örmény katolikus lelkészségén: részben szekta, részben pedig ortodox, katolikus (mechitarista) szerzetes által vezetve, mindez 1998 nyarától. Ide katolikus örmény már alig jár, tehát a sikersztori folytatódik.

Mit tesz a magyar állam és a magyar katolikus egyház polgárai, illetve hívei megvédése ügyében?

Itt az orwelli szörnyű duplagondolat szólal meg újra: "etnobiznisz"-ről kárálnak azok, akik ingatlan és ingó vagyonszerzés érdekében örmény szektát alapítottak. A spontán privatizáció ismerhető fel cselekedeteikben: a korábban magukat nyilvánosan is ateistának valló egyéneknek joguk van megtérni az Istenhitben, joguk akár új egyházat is alapítani (ha szegényesnek tartják a kínálatot) és hitüknek (hitüknek? - a szerk. megjegyzése) megfelelő templomot, imaházat, sekrestyét, bunkert, vallatókamrát, brókercéget, bankot építeni, kialakítani!

Hagyján... Csak hagyják békén a magyarországi örménykatolikus egyház ingó és ingatlan tulajdonát, és ha valamilyen törvénytelen módon használói lettek ezeknek, keresztény szegényeink emlékeztesse őket a "Ne lopj" parancsára, kérjenek bocsánatot magyarörmény testvéreiktől és gyorsan vonuljanak át saját egyházi épületeikbe! Mi ígérjük, hogy ott őket nem zaklatjuk! Ha nem tennék a fentieket, ők lennének az "etnobiznisz" valódi megtestesítői, velük szemben léphetne fel ráncolt homlokkal az ombudsman, a kisebbségi hivatali elnök, a bécsi mechitarista szerzetesrend... és a média! Amennyiben bármelyik ezek közül sunyítana, köntörfalazna, ez csak megerősítené, legitimálná az említett "etnobiznisz" tényét. Precedensértékénél fogva egy ilyen "tolerancia" végveszélyt jelent a kisebbségi önkormányzatiság társadalmi elfogadottságára, törvényszerűségére, erkölcsi színvonalára nézve.

Dixi, et salvavi animam meam!

2. Bár a szigorúan vett egyházi kérdés megoldását felvázoltuk, a szakralitás a legszorosabb összefüggésben van kultúránkkal, a magyarörmény kultúrával.

A két különböző kultúra üzent egymásnak: az 50 férőhelyes ortodox templom az 500 férőhelyes katolikus katedrálisnak. Ha a teljes magyarországi örmény ortodoxia az előbbi

ötvenes szentélyben elfér, akkor hány katedrális kellene magyarörmény katolikusaink egybegyűjtésére?!

Persze, ilyen módon is eltüntethető a szakralitás az életünkből.

Korábban a vezetőink, papjaink, tanítóink is voltak. Mai választott (választott? - a szerk.) képviselőink nem vezetőink, nem tanítóink és nem papjaink. Hiába a média és a politika helyezkedési erőlködései - a mostani vezetés nem tudja megmozdítani magyarörmény testvéreinket, hiszen kirí a vezetőkről, hogy a szakrálisról eleve lemondanak. A magyarörmény múlt örökösének vallják magukat - legitimációs kényszerből. De ez nem jelenti azt, hogy a valódi örökösöknek ezt föltétlenül el kellene fogadniuk. Különösképpen nem, ha a vallomástevők cselekedetei ellentétesek az örökség szellemével.

Nekünk, valódi örökösöknek, kötelességünk az örökség megőrzése, nem annak eltüntetése, zárolása, elferdített folytatása.

Hosszú, majdnem félévszázadnyi szünet után újra van magyarörmény egyesületünk, vannak lelkesült tagjai, akik egyre többen vállalják a mérhetetlen nagy munkát, az elődök ránk hagyott örökségének felmérését és továbbvitelét. Mert ez a feladat - 350 éves erdélyi múltunk kutatása, közkinccsá tétele - elidegeníthetetlen és kizárólagos, jogos tulajdonunk! Nekünk - magyarörményeknek!

Nem az erdélyi életet mélységében nem ismerő kutatók, a pusztá létünket is tagadó magas tudósok, vagy azon elmék, amelyek jövőnket akarnák előre meghatározni sugallataikkal, nem ők nevetségesek, hanem azok, akik a nevünkben, **helyettünk**, a tőlünk idegenekkel összekacsintva, múzeumainkat, könyvtárainkat szétzüllesztve, vagy zár alá helyezve megpróbálják múltunkat eltüntetni, kisajátítani.

Aki ismeri történelmünket, tudja mennyire beleivódtunk Erdély legkisebb helységeinek történelmébe is, mindenütt a magyar közélet érdekében áldozva erőnket, akaratunkat, tehetségünket, tudásunkat.

Romboló reménységeit oszlatom: látták-e valaha is, miként fogadják az erdélyi magyarörmények bárholnan érkező testvéreiket?

Miként értik meg egymást félszavakból, mintha száz éve együtt éltek volna, egyetlen családban? Kereskedőnemzet hírében vagyunk, de úgy hiszem, az ilyesmit nem pénzért osztogatják! Remélem, holnap sem!

Az összetartozás jegyében köttetett a magyarhoni örmény önkormányzatok Társulása - s ezzel létrejött a magyarörmények kézfogása.

Ma immár két sajtótermékkel szerepelünk a hazai szellemi életben: a havonta, Budapesten kiadott "*Erdélyi Örmény Gyökerek Füzetek*"-kel és az időszakos budaörsi "*Magyarörmény Kulturális Lapok*"-kal. Ezenkívül segítjük a szamosújvári "*Armenia*", ugyancsak időszaki lap megjelenését is.

Szongott Kristóf kötetei, Ávedik Lukács Erzsébetvárosról szóló könyve immár reprintben is megjelent, elindult az "*Erdélyi Örmény Múzeum*" című könyvsorozat. Ebben eddig két tanulmány látott napvilágot: egy Viski János kötet és az I. örmény katolikus egyházi konferencia tanulmányainak gyűjteménye.

Hasonló összefogás jött létre Erdélyben, ahol az örmény városok egyesületei, alapítványai egységesen lépnek föl közös érdekük megvédésében, a múlt összettel megkötött megállapodás szerint.

A kívülálló joggal kérdezi: miképp hat mindez a magyar kultúrára? Egyfelől - tekintettel a már említett, párját ritkító szimbiózisra, amellyel a magyar és a magyarrá vált örmény nép építette együtt Erdély kultúráját, magyarörmény kultúránk, tradícióink zöme magyar nyelvű. Tehát önismeretünk bővülése gazdagítja a magyar kultúra palettáját.

Másfelől - mindazon, már régóta közösen vallott értékek, amelyek ma egyre halványabban jelentkeznek a hatalmas média-nyomást szenvedő magyar kultúrában - megerősítést, újjáélesztést nyerhetnek múltunk, családfakutatásaink, kapcsolatteremtésünk, kiállításaink, megemlékezéseink, találkozásaink révén.

Közös múltunkból maradandó példa: az erdélyi magyarörményiség teljes támogatása az 1880-as években induló EMKE-mozgalom ügyében.

Az EMKE végcélja - miként a kezdeményezők vallották: a nemzeti eszme és művelődés fejlesztése. Az előkészítő bizottságban, majd a megalakult városi és megyei választmányokban igen sok magyarörmény jutott fontos szerephez. „Örvendtes bejelentésünk ezzel szemben, hogy egyesületünk 5 esztendei keresés és kísérletezés és örökös identity kérése után, végre megtalálta pénztárosát. Talált egy gentleman férfiút, ki e nagy felelősséggel és sok munkával járó tisztre fölkérésünk következtében egész emberként minden idejével teljesen díjtalanul vállalkozott. Múlt év dec. 12-e óta titkár letévén addig ideiglenesen betöltött pénztári tiszttét, azt *Merza Lajos* mérnök és birtokos vette át, ki azóta reggeltől estig az egyesületnek élve s a szokott legaprólékosabb kezelő munkában is résztvéve, egyesületünk pénzügyeinek öre és vezetője.” - írta *Sándor József* központi főtitkár. Ugyanez év őszén, 1889-es évi jelentésében, az EMKE közgyűlését Szamosújvárt tartották, ekkor az érkezők nevében *Horváth Gyula* alelnök így szólt: "Mi... örömmel jöttünk ide, mert tudjuk, hogy hála Istennek, midőn ide érkezünk, haza jövünk. Mióta az első kis örmény telep az ország határait átlépte, azóta jó és balsorsban, amit ég adott, híven osztagozott velünk. Így volt ez eddig s reméljük, ezután is így lesz. Törekvéseink olyanok, hogy mindazoknak, kik hazájukat szeretik és magasabb műveltségre törekszenek, támogatniuk kell." - "A város törzslakosai, az örmények, letelepedésük óta nemcsak pártolták - anyagilag és szellemileg - a magyar közművelődést, hanem működtek is annak áldásos terein" - folytatta *Placsintár Dávid* polgármester. "Mióta ez az örmény telep itt van, azóta ugyanazon eszmék lelkesítették velünk e telep lakóit, ugyanazon imádságot mondták Magyarország boldogságáért velünk, nincs küzdelem, melyben az örménység velünk részt ne vett volna"- válaszolta *Horváth Gyula*. A záróünnepélyen hangzott el *Placsintár Dávid* pohárköszöntője:

"Az 1848-49-iki dicső években pedig, midőn a magyar nemzet élete és függetlensége kétezzé tétetett, az örménység egytől-egyig azonosította magát a magyar nemzet küzdelmeivel - és hála Istennek - büszkén mondhatjuk el, hogy mártírokat adott a szent ügynek, de árulót egyet sem! Ekkor olvadt bele a hazai örménység a magyar nemzetbe örökre, és mint ilyen tud is, akar is küzdeni ott, ahol arról van szó, hogy a magyar kultúrát hazánk bármely részében meg kell védeni."

Kívánunk most, a magyar kultúra ünnepén minden nagy európai nemzetnek ilyen kisebbséget, minden európai kisebbségnek ilyen befogadó nemzetet, magunknak pedig erőt, kitartást elődeink nyomdokain való lépéseinkben.

A budaörsi "Magyarörmény Kulturális Lapok" szerkesztősege

1848-49 Kolozsvárott

Erdély politikai és szellemi fővárosa volt Kolozsvár 1848-ban, érthető hát, hogy a forradalom és szabadságharc számos eseménye kötődik a városhoz. Szerencsére, egyetlen alkalommal sem vált csataterré, nem ostromolták, nem gyújtották fel.

A forradalom híre 1848. március 20-án ért el Kolozsvárra, 21-e volt itt az első forradalmi nap, amikor összeült a száztagú városi tanács és Méhes Sámuel református kollégiumi tanár,

az ellenzéki *Erdélyi Híradó* szerkesztőjének javaslatára megszavazta, hogy létesítsenek nemzetőrséget és feliratban kérik a Főkormányzékot az országgyűlés összehívására. Ezen pedig tüzzék napirendre a két haza egyesítését, az uniót, a törvény előtti egyenlőség, a közteherviselés bevezetését, a sajtószabadság megadását. A feliratot Gyergyai Ferenc városi jegyző fogalmazta meg, Grois Gusztáv főbíró küldöttség élén vitte át a Farkas utca sarkán székelő Főkormányzékhoz gróf Teleki József kormányzónak, aki ígéretet tett a sajtószabadság megadására és az országgyűlés összehívására szóló javaslatnak az uralkodó elé terjesztésére.

Május 29-30-án az egész ország Kolozsvárra figyelt. Ekkor ült össze és hozott határozatot a Redut karzatos nagytermében az erdélyi országgyűlés. Eleinte a szászok vonakodtak a helyesléstől, a románok is feltételeket szabtak, végül 30-án a 288 tag egyhangúlag elfogadta a Magyarország és Erdély uniójáról szóló törvénycikkelyt, mely egyben a polgárok teljes jogegyenlőségét is kimondta. Az uralkodó, V. Ferdinánd június 11-én hagyta jóvá ezt az 1848/I. szám alatt iktatott törvényt. Az országgyűlés még július 18-ig tovább ülésezett és összesen tizenegy törvényt fogadott el.

Miután október 18-án Erdély katonai parancsnoka ostromállapotot hirdetett, a császári hadsereg támadásba lendült a magyar seregek és városok ellen. November közepére már csak Kolozsvár volt szabad, ezt is három irányból fenyegették. Szamosújvár irányából Wardener tábornok és Urban alezredes csapatai közeledtek, Torda felől Losenau alezredes egységei, míg a hegyekből román csapatok készültek a felprédálására. A város katonai parancsnoka, báró Baldacci Manó megpróbálja Szamosújvárnál, majd Szamosfalva és Kolozsvár közt feltartóztatni Wardener és Urban csapatait. Sikertelenül. November 16-án összeül a városi tanács, hogy eldöntse: védjék-e vagy adják fel a várost. A polgárság a védelmet követeli, de mind Grois főbíró, mind a katonai parancsnok a feladást véli szükségesnek. Így elkerülhető a rombolás, az esetleges gyűjtogatás, a szabad prédálás. Grois főbíró és gróf Mikó Imre Válaszútra megy, hogy ott aláírja az osztrák parancsnokokkal a feladási egyezményt. A magyar seregek 17-én elhagyják a várost, s velük tartanak mindazok, akiknek félni kell a számonkéréstől. A császári csapatok 18-án vonulnak be Kolozsvárra.

A december 1-én az erdélyi magyar csapatok főparancsnokául kinevezett Bem József tábornok már győzedelmes hadjárata elején, december 25-én felszabadítja Kolozsvárt. Wardener tábornok, poggyászát hátra hagyva, Torda felé menekül csapataival, Nagyenyeden gutaütést kap és meghal. Bem a karácsony déli harangozáskor vonul be Kolozsvárra. Itt másnap csapatszemlét tart, előléptetéseket, kitüntetéseket oszt, s 27-én tovább indulása előtt felhívást intéz Erdély lakóihoz.

1849 nyaráig Kolozsvár a magyarság kezén van, itt székel az erdélyi kormánybiztos, aki a polgári ügyek felelőse. A Bécs kérésére Erdélybe is betörő cári csapatok Grotenhjelm tábornok vezette egységei Urban ezredes császári seregeivel egyesülve augusztus közepére érnek Kolozsvár közelébe. Ekkor báró Kemény Farkas ezredes a város parancsnoka. S bár a polgárok megint a védelmet követelik, amikor Apahida felől az első ágyúlövések hallatszanak, Kemény kivevényli csapatait a városból.

Augusztus 16-án reggel Grotenhjelm tábornok és Urban ezredes kardcsapás nélkül vonulhat be Kolozsvárra.

A forradalom és szabadságharc kezdetének az évfordulóját 1873. március 15-én ünnepelték meg először Kolozsvárt.

Hory Béla író, árvaszéki elnök, a 48-as események krónikásának a kezdeményezésére pár százan gyűltek össze a Házsongárdi temetőben Bölöni Farkas Sándor impozáns sírjánál.

Hegedűs István, a Református Kollégium tanára mondott emlékbeszédet, Bem egykori tábori zenésze, Salamon János és cigányzenekara játszott hazafias számokat.

A következő évben már a Redut nagytermében rendezték meg az ünnepséget.

1876-ban a szervezők *Március 15-i Állandó Bizottsággá* alakultak. E bizottság létesített 1892-ben *1848-49. Országos Történelmi és Ereklje Múzeumot*, s indította be ugyanebben az évben Kuskó István szerkesztésében az *1848-49. Történelmi Lapokat*. A múzeum a tárgyi emlékeket és dokumentumokat gyűjtötte össze, a havonta megjelenő lap visszaemlékezéseket, dokumentumokat közölt, ápolta a szabadságharc és részvevői emlékét. A múzeum élén bizottság állt, amely célkitűzésének tartotta az emlékhelyek felkutatását, azonosítását s lehetőség szerinti megjelölését is.

A millennium alkalmából került felállításra az 1849. október 18-án kivégzett Tamás András alezredes és Sándor László honvéd őrnagy vértanuk emlékére emelt két méter magas kereszt alapú talpazatra helyezett 6 méteres obeliszk. Ugyancsak a millenniumhoz kötődik a Petőfi-emléktábla, amelyet a Felsőbb Leányiskola készíttetett a hajdani Biasini szálloda falára. Az unió kimondásának helyét, a Redutot az egyetemi ifjúság jelölte meg 1898. május 30-án a Fadrusz János által tetvezett címeres bronztablával. Ezzel egyidejűleg a patinás teremben városi ünnepi díszközgyűlést tartottak.

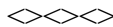
Sajnálatos, hogy az emlékhelyek - a történelem viharai következtében - súlyosan megrongálódtak, részben eltűntek.

Az 1848-49. Történelmi Lapok 1894. november 1-i számában Emlékezzünk a halottakról címmel közzétette a Házsongárdban nyugvók névsorát.

Másfél századdal a forradalom és szabadságharc után Kolozsvárt közel félszáz emlékhely utal az egykori nagy eseményekre. Talán egyszer majd emléktáblát lehet helyezni a kolozsvári városházára is, hogy ott kezdődött a forradalom Erdélyben.

dr. Issekutz Sarolta

Elhangzott a Fővárosi Örmény Klub III.16-i rendezvényén, Gaál György helytörténész tanulmánya felhasználásával.

Részlet az utolsó erdélyi országgyűlés - Kolozsvár, 1848. május 29 - június 18 - megerősített törvénycikkelyeiből:

"I. Törvénycikk. Magyarország és Erdély eggyéalakulásáról

A magyarországi törvényhozásnak a hönegység tárgyában folyó 1848. évben hozott VII. törvénycikkelyét Erdélyország hő rokonérzettel fogadván, Erdélynek Magyarhonnal eggyéalakulását a pragmática sanctióban szentesített birodalmi kapcsolatnak épségben tartása mellett és teljes kiterjedésében magáévá tévén; - ennek következtében, valamint a testvér Magyarhonnban minden lakosok jogegyenlősége kimondva és életbe léptetve van, ugyanazon módon itt is, e hazának minden lakosaira nézve, nemzet-, nyelv- és valláskülönbség nélkül örök és változhatatlan elvül elismertetik, és az evvel ellenkező eddigi törvények ezennel eltöröltetetteknek nyilvánittatnak.... "

Az erdélyi főhadsereg fővezérének, Bem Józsefnek első szózata

" Az erdélyi főhadseregnek korlátlan teljes hatalommal főkörmányzatára meghívatván, első köteletségemnek tartom Erdély és a körül fekvő vármegyék lakosainak a kormány eltökélt szándékát tudtára adni.

Minden lakosok nemzetiség-, vallás- és rangkülönbség nélkül egyenlők, és minden hivatalok viselésére ugyanazon jogaik vannak, ha az álladalomnak becsületesen és hűségesen

szolgálnak, és a szükséges képességgel bírnak.

Azok, kik az álladalom függetlensége és jogaik védelmezésére hivatva vannak, születésük különbsége nélkül legfőbb hivatali polcokra juthatnak, ha vitézségük és szükséges ismereteiknek bizonyosságait adandják. Azokról, kik a szolgálatban egészségüket veszítik, az álladalom éltök fogytáig gondoskodik, a harc mezején elhaltaknak özvegyei és gyermekei pedig az ország hatalma alá vétetnek, és ezekről az álladalom gondoskodik.

Jóllehet a magyar nyelv az országgyűlés nyelvének vétetett fel, minden más népségek nemzetiségüket megtartják, és magok belső ügyekben a magyar nyelv melletti tulajdon nyelvökkel élhetnek.

Minden valláskülönbség nélkül a kormány ugyanazon oltalmában részesülnek.

Ha talán valaki ezen, az ország kormányától biztosított jogokban megsértetnék, azonnal forduljon hozzám, és rögtön igazságot fog nyerni. Erdélynek és a körülfekvő vármegyéknek minden lelkészei ezen hirdetményt templomjaikban több napokon át felolvasni tartoznak.

Nagyvárad, december 6-án, 1848.

Bem m.k. "

Klubest ünnep és készülődés

Március 16-án a Fővárosi Örmény Klub soron következő találkozóját természetesen a nemzeti ünnep határozta meg.

A klub háziasszonya, dr. Issekutz Sarolta a forradalom és szabadságharc Kolozsvárjáról tartott előadást (szövegét jelen számunkban közöljük), abból a nagyon is helyeselhető megfontolásból kiindulva, hogy ne szorítkozunk csupán Pest-Budára, ha az 1848-1849-es forradalomról és az utána következő eseményekről, a szabadságharcról beszélünk.

A szép, érdekes és sok ismeretlen tény felsorakoztató megemlékezést - mondhatni - a készülődés követte: készülődés, legalábbis lelkileg- hangulatilag.

Már most ízelítőt kaphattunk a soron következő erdélyi körutazásból. Dr. Szarka György, a mindannyiunk által kedvelt Gyuri bácsi múltkoriban egészségi okok miatt elmaradt, vetítettképes előadására került ugyanis sor. Örülünk Gyuri bácsi gyógyulásának s örülünk annak, hogy ismét készülődhetünk, ezúttal a Szilágyság, a Hargita és a Gyimesek vidékére. A szokott, élénk stílusú, hatalmas történelmi-kultúrtörténeti tudásra alapozott előadást még változatosabbá tette néhány Ady- illetve Wass Albert -vers.

Azt est különleges "szereplője" volt Szeleczy Zita művésznő, aki Wass Albert Láthatatlan lobogó c. versét mondta el... hangszalagról.

Dr. Martos Ferencné és Egyed Lászlóné ugyancsak szép versmondással örvendeztetett meg minket: mint említettük, Ady- és Wass Albert-művek hangzottak el.

Ezek után pedig a szokásos, jóhangulatú beszélgetés, érdeklődés... és persze, a tervezgetés: hogyan is lesz augusztusban, amikor a Hargitát s a Gyimesi hágót járjuk...

Felhívás

A szamosújvári templomba végre visszakerült Rubens - képpel kapcsolatos biztonsági berendezések költségeire továbbra is gyűjtünk!

Ugyancsak tovább folytatjuk az erzsébetvárosi templom felújítására is a gyűjtést! Kérünk mindenkit, tehetségéhez mérten támogassa ezt a két, igen fontos célt. Az adományokat az impresszumban (a lap végén) is közölt címen (az EÖGYKE székhelyén) és bankszámlán is el lehet juttatni.

Minden olvasónktól elnézést kérünk: igaz ugyan, hogy Puskás Attila **Gondolatok a kettős kötődésről** című, a szamosújvári magyar-örmény konferencia alkalmából írott cikkét fontosnak tartjuk, ám a januárban egyszer már megjelent szöveget kizárólag technikai tévedés folytán ismételtük márciusi számunkban.

A városvédő ZUBOLY emléke a CENTRÁL Kávéházban

Dr. Bányai Elemér újságírónak, *Ady* barátjának emlékét őrzi a nemrég felújított belvárosi CENTRÁL Kávéházba visszahelyezett márványtábla, természetesen *Ady*-idézzel:

*"ZUBOLY, NÉZZ BENNÜNKET.
TE SZABAD HAJDÚSÁGOD
S HALÁLOS NAGYPÉNTEKED
ÉL TOVÁBB ÉS LÜKTET
EREINKBEN, VALÓNKBAN
S MIKÉPP TE MONDTAD:
JÓL VAN."*

Dr. Bányai Elemér 1873. aug. 22-én született Szamosújváron, mindkét részről őrmény katolikus családból. Családjának neve Szongott Kristóf néveredet tanulmánya szerint a BAJÁCZHI, a román bánya és a czhi őrmény szóképző összetételből eredeztethető.

A korán árván maradt gyermek a szamosújvári katolikus fiúárvaházba kerül, majd Máramarosszigetre, később Kolozsvárra. A kolozsvári Ferenc József egyetem magyar-francia szakát végezte, 1901-ben lett bölcsész doktor. Közben több újságnak munkatársa. Visszatért Szamosújvárra és a Szamosújvári Közlöny c. hetilapot szerkesztette, egyidejűleg felügyelője a szamosújvári fiú árvaháznak. 1904-ben kerül Budapestre. Zuboly álnév alatt (Arany János fordításában ez a Szentiván éji álom egyik mesealakja) elmés tárcákat és tudományos cikkeket ír a Budapesti Hírlapba, a Pesti Naplóba és a Vasárnapi Újságba.

Ugyanebben az évben kinevezik Díjnoknak a Nemzeti Múzeumhoz. 1906-ban elveszti egyetlen gyermekét és feleségét. 1908-tól kezdve kizárólag a magyar irodalomnak élt. Több napilapban írt, önálló munkái is megjelentek. 1903-ban megírta a Pesti Hírlap történetét, 1908-ban pedig a Pesti Napló történetét, Lisznyay Kálmán életrajzát.

Őrmény anekdoták című munkájában leginkább az erdélyi őrmények között ismert anekdotákat gyűjtötte össze. Szerkesztette az Állatok Védelme c. szaklapot.

Kedvelt kávéházai volt az egykori Három Holló az Andrássy úton, és nem utolsó sorban a CENTRÁL. Itt jöttek össze a kor híres írói, művészei és szerkesztői. Ezúton lett munkatársa a Kiss József szerkesztette Az Est című lapnak is.

Szabad szellemiségű szerző, aki elveit nem adta fel, aki a Martinovits nevét viselő szabad közműves páholynak is tagja volt *Ady* Endrével egyetemben.

Írásai közül talán külön említést érdemel a régi Pest eltűnő emlékeiért érzett aggodalom, amelyet az egykori PILVAX, a KORONA és a ZRÍNYI bontásakor megfogalmazott. Ezáltal őt tekinthetjük a századforduló egyik első városvédőjének, előharcosának. *Dr. Nagy Károly* városvédő javaslatára változott meg a Sashalom egykori Ond vezér útja BANYAI Elemérré. Rendbe tették sírját a Kerepesi temetőben, a hősök parcellájában és pótolták a CENTRÁL kávéházból eltűnt emléktáblát.

A CENTRÁL kávéházban most visszahelyezett táblán *Ady* híres sorai a 85 esztendővel ezelőtti húsvét hetének Nagypéntekére utalnak, amikor 1915. április 2-án *Dr. Bányai Elemér* főhadnagy hősi halállal fejezte be életét Galíciában, Komarniki községben, a monarchiába

betörő orosz csapatok elleni küzdelemben.

A Budapesti Városvédő Egyesület ÉRTESÍTŐ-jében,
2000 Nagyböjt havában
Vizy László tollából megjelent cikk felhasználásával
I.S.

Húsvét csodái

Nincs abban semmi különös, hogy a húsvét körüli napok, főként a nagycsütörtök és nagypéntek teli vannak csodával. Persze, a nagyszombat is.

Vagyis hát, teli voltak ezek a napok csodával, gyermekkoromban. S ezt, hogy "voltak", hogy már múlt idő az egész, nem szabad félreérteni, mert az egész dolgot nem a felejtés, nem a szomorúság s legfőképpen nem az elmúlás lengi körül. Hiszen az, ami volt - az van!

Ha akad is némi fájdalom bennem, az csupán annak szól, hogy hiú s rosszul tervezett igyekezettel mennyire sikerül magamnak is létrehoznom az efféle csodákat. Vagyis hát: mennyire nem sikerül...

Mert csodaszámba kell sorolnom azokat az eseményeket, amelyek például a konyha körül történtek. (Ebből azért nem szabad, persze, azt sem feltételezni, hogy haspók volnék s mindenkor az ingyenc falatok körül járt s jár az eszem.) De csodának kell hinnem azt, ahogyan nagyanyám, aki Cs. Zakariás Anna néven 1882-ben látta meg a napvilágot Gyimesbükkön, az ötvenes években s még a hatvanas évek elején is, jóval túl a hetedik ikszen, (ahogy azt budapestiesen szokás mondani) sőt, közeledvén erősen a nyolcadik ikszhez, felkelt hajnali háromkor, fél négykor, hogy begyújtsa a sütőt. A budai, harmadik emeleti lakás (ahol most magam közeledvén a hatvan felé, írom ezeket a sorokat) gáztűzhelyének akkoriban az volt a tulajdonsága, hogy a kicsi nyomás miatt el-elaludt, a diós kalács pedig a gyengécske hő következtében szétfolyt volna, mire egyáltalán megsült volna... Nagyanyó tehát nem várta meg, hogy reggel hét óra legyen, hanem inkább hajnali háromkor állt neki sütni.

Mert Gyimesbükkön s aztán Kézdivásárhelyt, s még azután a háborús években Marosvásárhelyt is így szokta, csak hát akkor még volt megfelelő tűz s lehetett normális, délelőtti időben is végezni a húsvéti készülődéseket.

Azt is a csodák közé kell számítanom, hogy egyáltalán feladattá válhatott a számára a diós kalács készítése, ahhoz ugyanis liszten s cukron kívül még dió is kell, ő ezt valahogyan összegyűjtötte a havi 150 (nem írtam el: százötven!) forintnyi kegydíjből, amit kapott... 1954-től, vagy 55-től. (Addig semmit.)

Hogy miért? Ez is csoda, csak éppen másféle. Magasabb vérnyomással akár gonoszságnak is nevezhetnénk. Ugyanis - mielőtt nagyanyó megözvegyülve a kegydíjat kapta volna - előbb nagyapám kapott levelet. "Csodálatos" levél.

Lássuk!

A címzett, dr. Dávid István, a borítékra kézzel ráírta: "érk: 946.IX.18."

*"A magyar igazságügyminisztertől
25.500/1946. I. M. E. szám.*

A MAGYAR IGAZSÁGÜGYI SZÁMVEVŐSÉGNEK, BUDAPEST

Megszüntetés.

Felhívom, hogy az 5000/1946. M.E. számú rendelet alapján mindennemű ellátási igény kizárásával állásából elbocsátott dr. Dávid István volt marosvásárhelyi törvényszéki tanácselnök összes illetményét az 1946. évi november hó végével szüntesse meg és az 1946. évi szeptember hó 1-től a megszűnés időpontjáig az V. fizetési osztály 2. fokozata és a II.

*lakáspénzosztály szerint járó illetményeket a magyar igazságügy-minisztérium fizetési jegyzékében a 114.000. számú csekkszámra terhére utalja ki.
Budapest, 1946. évi szeptember hó 16. napján.*

*A miniszter rendeletéből:
Gál s.k. miniszteri osztályfőnök."*

Más levelek is jöttek, hogy az efféle "csodát" továbbra is biztosítsák:
*"Pénzügyminisztérium IV.b. osztály (Külföldi magyar javak).
Budapest, V. József Nádor tér 2-4. Tel: 181-990
312.515 /1949.IV.b.*

dr. Dávid Istvánné úrnőnek, Budapest, I. Attila út 103.szám.

*Értesítem, hogy Romániában, Szászfalun maradt ingatlan vagyona teljes egészében ki lett sajtátítva.
Budapest, 1949. évi december hó 31-én.*

*A miniszter rendeletéből:
dr. Csikszenthy Rezső s.k.
min. tanácsos, ügyosztályvezető h."*

Igaz, hogy van még efféle értesítés és levél a fiókomban, nem is kevés, de még átlapozni is keserű, így hát nem folytatom az idézgetést.

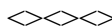
Egyszóval, miután a férje meghalt 1952-ben, dr. Dávid Istvánné, szül. Cs. Zakariás Anna úrhölgy elélt néhány éven át úgy, hogy fillérje sem volt. A menyével, édesanyámmal osztották s szorozták a semmit, hogy mégiscsak legyen liszt, cukor... és dió. Így hát nagypénteken reggel már "elviselhetetlenül finom" illatok áradtak szét, mire - kölyökként - előmáztam az ágyból.

De nagypéntek szigorú böjt, és ha vágyakozva szagoltuk a frissen sült diós kalácsot, nagyanyó csak annyit mondott a sóhajtozásunkra: "ez is jó gyakorlat, fiam, az önmegtartóztatásra"... Hiszen ő ahhoz nagyon is értett...

És persze, az is csoda volt, hogy húsvét vasárnap reggel az előző este sálból, kendőből, akármiből ablak alá épített "fészek"-ben valami csokit s még ezt-azt "tojt a nyuszi" nekünk, gyermekeknek, de ezt a csodát később megértettem s igyekeztem magam is művelni, ha kevés sikerrel is...

Hanem azt a csodát, a hajnali háromkor meggyúrt kalácstésztát, sütést, a megbögyörgetett angadzsburt... azt máig sem tudom megfejteni.

dcs. unoka

ISMÉT MEGYÜNK!

„OTTHONRÓL - HAZA"
MILLENNIUMI BARANGOLÁS ERDÉLYBEN
(SZILÁGYSÁG, HARGITA, GYÍMESEK)
az Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület útiterve
2000. augusztus 25-31.

ÚTVONAL: Budapest-Szolnok-Ártánd-Nagyvárad-Magyargyerőmonostor-Tordaszentlászló-Zsibó-Zilah-Érmindszent-Szilágysomlyó-Torda-Medgyes-Segesvár-Bögöz-Székelyudvarhely-Zetelaka-Zeteváralja-Csíkszereda-Csíkszépvíz-Gyimesek-Farkaslaka-Korond-Szászrégen-Pusztakamarás-Czege-Szamosújvár-Válaszút-Kolozsvár-

Tordaszentlászló-Aranyos völgye-Belényes-Nagyvárad-Ártánd-Szolnok-Budapest.

Időtartam: 7 nap (2000. augusztus 25-31.)

Autóbuszos útvonalhossz: Budapestről-Budapestig kb. 2250 km

Utásbiztosítás: Winterhur Rt.

Ellátás: Félpanziós (reggeli és estebéd)

Szükséges felszerelés: nyári túraruházat, dzseki, túracipő, fürdőruha, elemlámpa

Vezetés: A csoportot képzett erdélyi szakvezetők kísérik a társasutazás kezdetétől annak végéig.

Pénzváltás: Az autóbuszon valutát vagy forintot lejre lehet váltani. Az utazás végén a megmaradt lejt az utaskísérő visszaváltja forintra

FŐBB ESEMÉNYEK:

- Találkozó a székelyföldi és a szilágysági örményekkel
- Érmindszente a szülőházban emlékezünk Ady Endrére
- Felmegyünk a székelyek szent hegyére, a Madarasi Hargitára és a Nagy-Biharban a Rozsda Szakadékhöz
- Fenyvesek övezte utakon átkelünk a Hargitán, a Csíki havasokon és a Bihar hegységen
- Almásgalgón bejárjuk a Sárkányok kertjét
- Városnézés Zilahon és Szilágysomlyón; Megtekintjük a szamosújvári és a bögözi templomokat, valamint a gyimesfelsőlóki Sziklára Épített Házat
- Kastélylátogatás Zsibón
- Betekintünk az élő erdélyi népi mesterségek műhelyeibe (szőnyegszövés, székely kapu faragás, bútorfestés, korongozás, varrottas készítés, vízimolnárkodás) Zetelakán és Korondon
- Pisztrángos piknik a Hargitán
- Kalotaszegi és székely családoknál személyes tapasztalatokon keresztül megismerjük az erdélyi emberek vendégszeretetét és őszinte barátságát
- Pódiumelőadás Varga Vilmoossal és Kiss Török Ildikóval

RÉSZLETES PROGRAM:

1. nap Indulás: reggel 6 órakor a Batthyány tér felső rakpartról

Határátkelő: Ártánd

Látnivalók: Nagyvárad (pódium-előadás - fakultatív program),

Magyargyerőmonostor (Árpádkori kalotaszegi templom)

Estebéd: az 1. 2. és 6. napon Magyarfenesen Csányi Éva kisvendéglőjében

Szállás: az 1. 2. és 6. napon Tordaszentlászlón kalotaszegi vendéglátóknál (2 - 3 ágyas, fürdőszobás lakások)

2. nap Reggeli: a 2. 3. és 7. napon a háziaknál

Látnivalók: Almásgalgó (Sárkányok kertje - homokkőalakzatok -1.5 órás gyalogtúra), Zsibó (Wesselényi kastély), Zilah (Wesselényi-szobor, kollégium, templomok), Érmindszente (Ady szülőháza, koszorúzás) Szilágysomlyó (Báthory vár, templomok, találkozó a szilágysági örményekkel 16-18 óra között)

3. nap Látnivalók: Tordai sóbánya (zenei audició), Medgyes, Segesvár, Székelykeresztúr, Bögöz (freskós templom), Székelyudvarhely

Estebéd: a 3. 4. és 5. napon Zetelakán, a vendéglátó székely családoknál

Szállás: a 3. 4. és 5. napon Zetelakán, faluturista gazdaságokban (2-3 ágyas fürdőszobás lakások)

4. nap Látnivalók: Csíkszereda (könyv és gomolya vásárlás), Szellő tető, Gyimesbükk (ezeréves határ), Gyimesfelsőlok (Sziklára Épített Ház), Csíkszépvíz (találkozás a székelyföldi örményekkel 17-18 óra között)

5. nap Reggeli: a 4. 5. és 6. napon a szállásadóknál

Látnivalók: Madarasi Hargita (2 órás gyalogtúra a Hargita 1801 m magas főcsúcsára, pisztrángos piknik - fakultatív program), népi mesterségek bemutatója, tájmúzeum, székely néptáncost - fakultatív program, tábortűz

6. nap Látnivalók: Korond (népi kerámia, kirakóvásár), Szováta, Szászrégen, Pusztakamarás (Sütő András szülőháza), Czege, Szamosújvár (Rubens kép az örmény székesegyházban), Válaszút (Wass Albert szülőfalva, Kallós Zoltán tájmúzeum)

7. nap Látnivalók; Aranyos völgye, Nagy-Bihar hágó, Rozsda szakadék (1.5 órás gyalogtúra), Belényes, Nagyvárád

Határátkelő: Ártánd

Érkezés: Budapestre 21 óra körül

Részvételi díj: 200 DEM/fő + 12.000 Ft/fő az autóbusz költsége.

Az összeg tartalmazza a vezetést, a biztosítást, a félpanziót, a szállást és a belépőjegyek árát (beleértve a Madarasi Hargita terepjárás megközelítésének díját, és a buszköltséget), kivéve a fakultatív programokat.

Jelentkezés az autóbuzsköltség befizetésével (12.000 Ft/fő) az Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesületnél. A 200 DM részvételi díjat 2000. július 31-ig kell befizetni ugyanott.

További információ és jelentkezés:

az Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület székhelyén

Fogadói idő személyesen: minden szerdán 16 -18 óra között

1015. Budapest, Donáti utca 7/a. Telefon: 201-1011. Fax 201-2401

• Az Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület folytatja az adományok gyűjtését az erdélyi magyarörmény közösségek részére. Megköszönjük az eddig hozzánk eljuttatott adományokat, továbbítjuk azokat. Pénzbeli adományokat az egyesület bankszámlájára is be lehet fizetni.

• Bankszámlaszám: Budapest Bank Rt. Hilton fiók: 10100723-72594972-00000007

Az Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület

Székhelye: 1015. Budapest Donáti utca 7/a.

Postacíme: 1251 Budapest Pf., 70.

Telefon: 201-1011, fax/tel: 201-2401.

Elnök: dr. Issekutz Sarolta, fogadói idő minden szerdán 16-18 óra között.

Erdélyi Örmény Gyökerek füzetek

A Budapesti Örmény Kisebbségi Önkormányzatok Társulása havonta megjelenő kiadványa

Felelős kiadó: dr. Issekutz Sarolta

Szerkesztő: Dávid Csaba

Munkatársak: dr. Borszéki Béla, Fancsali János

Szerkesztőség: 1251 Budapest Pf. 70. Tel: (1) 201-1011, Fax: (1) 201-2401